

Postila

JAK PŘEMÝŠLÍTE? /Marek Harastej/

ŠEST HOSPODINOVÝCH NÁVODNÝCH OTÁZEK /Jiří Beneš/

CHCEŠ BYŤ ZDRAVÝ? /Bohumil Kern/ **MISERERE MEI**

/Jozef Kučera/ **TŘI OTÁZKY PRO JONÁŠE** /Oldřich Svoboda/

KDE JSI? /Pavel Kostečka/ **TRI NAJDÔLEŽITEJŠIE OTÁZKY,**

ALEBO AKO ZAČAŤ ODZNOVU /Mikuláš Pavlík/ **„CHCEŠ**

BÝT DOKONALÝ?“ – SIGNÁLY HLUBOKÉ PROMĚNY

ZBOŽNOSTI V MATOUŠOVĚ EVANGELIU /Roman Mach/

KDE JSI? /Michal Balcar/

ISBN: 978-80-7172-532-9

OBSAH

Slovo úvodem – 3

Jak přemýšlíte? /Marek Harastej/ – 4

Šest Hospodinových návodných otázek /Jiří Beneš/ – 9

Chceš být zdravý? /Bohumil Kern/ – 15

Miserere mei /Jozef Kučera/ – 19

Tři otázky pro Jonáše /Oldřich Svoboda/ – 26

Kde jsi? /Pavel Kostečka/ – 33

**Tri najdôležitejšie otázky, alebo ako začať odznovu
/Mikuláš Pavlík/ – 39**

**„Chceš být dokonalý?“ – Signály hluboké proměny
zbožnosti v Matoušově evangeliu /Roman Mach/ – 44**

Kde jsi? /Michal Balcar/ – 50

SLOVO ÚVODEM

Postila. To slovo samo o sobě zní archaicky, stejně jako celý literární žánr. Pochází z latinského *post illa verba* (po těchto slovech) a jednoduše označuje to, co bylo řečeno po přečtení Božího slova. Dnes tomu říkáme kázání, a pokud nemáme možnost se ho účastnit osobně, preferujeme video nebo stream. Psaná sbírka kázání je již vydávána spíše výjimečně. A to přesto, že má své zřetelné výhody. Na rozdíl od videa nebo audia neslyšíme hlas kázajícího, na co klade důraz, a co naopak říká šeptem, nevidíme jeho gesta ani tvář, která se obrací k nám posluchačům. V psaném textu jsou emoce více naznačené než vyslovené a akcenty si pouze domýšlíme. To však nemusí být nevýhodou, ale naopak předností. Je to podobné, jako když srovnáme film s knižní předlohou. Sledovat film je o tolik jednodušší. Nemusíme domýšlet detaily, vše vidíme. Přesto tolik čtenářů řekne, že přes nesporné kvality filmu byli knihou obohaceni více. Více podnítila jejich myšlení, probudila fantazii a vedla k hlubším otázkám. S psaným kázáním je to podobně. Jde hlouběji a často více inspiruje naše přemýšlení nad biblickým textem než poslech nebo video. I z těchto důvodů jsem vděčný, že i v našem společenství žánr psaných kázání stále žije. Jako učitelé Adventistického teologického institutu k němu chceme přidat svůj vklad – sbírku kázání s tématem *Boží otázky*. Děkuji všem svým kolegům, kteří nabídli svá kázání, a s vděčností je předávám dál k Vám, čtenářům. Sbírkou kázání je volně ke stažení a stejně tak je volně šířitelná. Všem čtenářům přejeme při čtení Boží požehnání.

Marek Harastej

ředitel Adventistického teologického institutu

JAK PŘEMÝŠLÍTE?

/Marek Harastej/

Moje děti milují příběh o uzdravení ochrnutého.

Jednoho dne do města přišel Ježíš a čtyři přátelé uviděli šanci. Rychle běželi za svým již nějakou dobu ochrnutým kamarádem a začali ho přesvědčovat, aby zkusil požádat Ježíše o uzdravení. Ale on měl jen spoustu výmluv. „Stejně mě neuzdraví“ a „Je to moc daleko“ a „Určitě teď nemá čas“... Až jeho přátelům došla trpělivost a začali jednat. Vzali ho i s postelí a nesli ho městem za Ježíšem. Lidé se otáčeli a divili se, co se děje. „Proč ti muži nesou chlapa i s postelí?“ „A kam ho nesou?“

Když došli až k domu, kde byl Ježíš, tak vznikl problém. Byla tam taková tlačnice, že se nedalo vůbec projít. Natož s postelí. Ale oni se nevzdávali. I s postelí vylezli na střechu a tu začali bourat. To už si začali celého příběhu všimnout i ti, co byli vevnitř. Nejdřív někomu spadlo trochu prachu za límec a dalšímu přímo na hlavu kus omítky. A když se už všichni dívali nahoru, tak se tam objevily tváře čtyř zarputilých pracantů, kteří prostě rozebrali strop. Někteří je napomínali, jiní se rozčilovali a někdo jim vyhrožoval, že to zaplatí. Ale většina spolu s Ježíšem celé dílo jen tiše sledovala.

Když byla díra dost velká, tak k překvapení všech se v ní objevila postel, která se začala pomalu spouštět dolů mezi lidi. A na ní ochrnutý muž. Byl všim tak zaskočený, že jen mlčel. Ani Ježíš nemluvil. A vlastně nikdo nemluvil. Až do toho ticha Ježíš vzal muže za ruku a řekl: „Všechno, všechno ti je odpuštěno. Už se tím netrap.“

Takto nějak zní naše domácí dětská verze příběhu. Detailisté a perfekcionisté nechť prominou notné zjednodušení. Nevím jistě, kdo byl iniciátorem celé výpravy, ona v dětských očích postel byla asi spíše jednoduchým lůžkem a střecha rozhodně nevypadala jako ta naše sedlová s pálenými taškami a paropropustnou fólií. Ale to je přece detail. Jinak ten příběh má totiž vše, co správný příběh má mít. Napětí, přátelství, překvapení, zázrak i nefalšovanou radost uzdraveného závěrem, při které se nefalšovaně radují i mé děti, ač příběh slyší již podesáté.

Ale ten příběh má v sobě ještě něco více, co už dětské hlavičky po-brat nedovedou, ale pro nás dospělé je námětem k přemýšlení. Má v sobě hloubku, konflikt, zajímavou otázku a úvahu o lidském myšlení.

Pojďme si společně tento příběh přečíst. Příběh nám zaznamenali tři evangelisté. Verze Matouše, Marka a Lukáše se liší pouze v detai-lech a Lukáš i Marek společně tento příběh kladou někam na začátek Ježíšova veřejného působení. Pro dnešní čtení jsem vybral verzi Luká-šovu, která je z mého pohledu nejzajímavější.

Jednoho dne učil a kolem seděli farizeové a učitelé Zákona, kteří se sešli ze všech galilejských a judských vesnic i z Jeruzaléma. Moc Páně byla s ním, aby uzdravoval. A hle, muži nesli na nosítkách člověka, kte-rý byl ochrnutý, a snažili se ho vnést dovnitř a položit před něj. Když viděli, že ho nepronesou zástupem, vystoupili na střechu, udělali otvor v dlaždicích a spustili ochrnutého i s lůžkem přímo před Ježíše. Když viděl jejich víru, řekl tomu člověku: „Tvé hříchy jsou ti odpuštěny.“ Zákoníci a farizeové začali uvažovat: „Kdo je ten člověk, že mluví tak rouhavě? Kdo může odpustit hříchy než sám Bůh?“ Ježíš však poznal jejich myšlenky a odpověděl jim: „Jak to, že tak uvažujete? Je snadněj-ší říci ‚Jsou ti odpuštěny tvé hříchy‘, nebo říci ‚Vstaň a chod‘? Abyste však věděli, že Syn člověka má moc na zemi odpouštět hříchy,“ řekl ochrnutému: „Pravím ti, vstaň, vezmi své lůžko a jdi domů.“ A ihned před nimi vstal, vzal to, na čem ležel, šel domů a chválil Boha. Všechny zachvátil úžas a chválili Boha. Byli naplněni bázní a říkali: „Co jsme dnes viděli, je nad naše chápání.“ Lukáš 5,17–26

Příběh má řadu důležitých rozměrů. Rád bych si všiml třech z nich.

Tím prvním je přátelství. Není důležité, jestli čtyři přátelé přemlouvají nemocného a nesou ho z vlastní iniciativy, nebo je to na základě jeho naléhání proseb. To podstatné je, že ho nesou. Že se s ním snaží prodrat davem a nakonec kvůli němu rozeberou střechu, aby ho mohli spustit dolů. Jejich jednání odhaluje sílu a hloubku přátelství. Bible často mluví o přátelství. Popisuje vztah Davida a Jonathana, Petra a Jana, Pavla a Barnabáše. Ukazuje nám, že přátelství nemusí být vždy jednoduché, někdy vyžaduje velkou toleranci a někdy dovede být i destruktivní (o Herodovi a Pilátovi je řečeno, že se v den smrti Ježíše

Krista stali přáteli). Ale obecně je velkým Božím darem. Bez přátelství by se dnešní příběh nemohl odehrát. Bez přátelství by ochrnutý pravděpodobně zůstal ochrnutým a my ochuzeni o dnešní povzbuzení. A právě díky přátelství se ochrnutý muž mohl setkat s Ježíšem. Může to znít jako poselství až příliš triviální. Ale přesto důležité. Nepodceňme přátelství. Pěstujme přátelství. Vážme si přátelství.

Druhým rozměrem je uzdravení. Muž je evidentně chromý. Paralyzovaný, jak řekne řečtina. Můžeme spekulovat, jestli příčinou je mrtvice nebo jiná choroba, ale na muži je evidentně patrné, že je fyzicky postižený. Přesto Ježíš, když k němu poprvé promluví, tak řekne: „Tvé hříchy jsou ti odpuštěny.“ Proč hříchy? Co mají jeho hříchy společného s jeho ochrnutím? Nevíme, to nám příběh neříká. Zůstává zřejmé, že souvislost mají. Ježíš nám zde představuje nemoc jako záležitost, která má nejen rozměr tělesný, ale také psychický, sociální a duchovní. A rovněž uzdravení, které v případě tohoto muže začalo na rovině sociální, kdy je obklopen dobrými přáteli, kteří ho za Ježíšem přinesou, pokračuje na rovině duchovní, usmířením s Bohem. A až poté, spíše jako důsledek, následuje rozměr tělesného uzdravení a konečně v projevu radosti zmíněného muže i proces uzdravení psychického a návrat radosti do jeho života. Dnešní medicína opouští překonaný koncept člověka jako stroje, kterého doktor šikovným řezem nebo dobře vybraným práškem napraví, a stále více připouští psychosomatické propojení našeho těla s naší psychikou a potažmo i světem našich vztahů. Jako věřící vidíme také spojení se světem duchovním. A vnímáme nemoc nejen jako porouchanou tělesnou stránku, ale často jako projev něčeho, co se pokazilo ve světě našich vztahů, našeho myšlení nebo našeho vztahu s Bohem. A stejně tak cesta k uzdravení není spojená pouze s nápravou tělesného neduhu, ale také naší duchovnosti, vztahů a psychickým zdravím. Toto pojetí nám otevírá více otázek k přemýšlení o uzdravení a zázracích. Jedná se o uzdravení, když přijde náprava pouze v jedné z oblastí? Je možné mluvit o uzdravení člověka, který se tělesně uzdraví, ale jeho vztahy nebo duše zůstane v rozvratu? Nebo když se napraví jeho vztahy, ale tělesná nemoc zůstává? Případně když nemocný dojde smíření s Bohem, a přesto umírá? A je možné za zázrak považovat vymizení bolesti zad bez nápravy v dalších oblastech? Nebo naopak člověka, který svou nemoc přijme a fyzický handicap zůstává?

Je to řada otázek určená spíše k dalšímu přemýšlení. V našem příběhu čteme o člověku, který zažije zázrak uzdravení ve všech oblastech svého života a je zdravý tělesně, duševně i duchovně. Zdravý a osvobozený od hříchu odchází domů s radostí.

Třetí a poslední rozměr, kterému se chci věnovat, je myšlení. Náš text začíná zvláštní, v evangeliích ojedinělou formulací, že „farizeové a učitelé Zákona se sešli ze všech galilejských a judských vesnic i z Jeruzaléma“. Někteří v tom vidí lukášovské zveličování a generalizování (všichni se ho chtěli dotknout, všichni řekli...). Jak ale naznačují jiné výklady, je možné v tom vidět něco více. A sice to přímé naplnění instrukcí Tóry (Dt 18,9–22). Nejedná se o náhodné sejití znalců Písma ze všech koutů Izraele, ale o delegaci Sanhedrinu, která zkoumá Ježíšovo působení. Často máme tendenci zákoníky a farizee vnímat jako ty, kteří Ježíše šmahem zavrhli a usilovali o jeho smrt. Zde ale vidíme skupinu těchto znalců Písma, kteří přišli Ježíši naslouchat. Přišli se na vlastní oči a uši přesvědčit, kdo je. Nestaví své názory na názorech jiných lidí, ale přišli se přesvědčit. A nemají úsudek hotový za pět minut, ale poslouchají, diskutují, přemýšlejí. A to je obdivuhodné.

A tito lidé jsou svědky padající omítky, úsilí čtyř pracantů i spuštění postele na provazech. A také Ježíšovy věty: „Tvé hříchy jsou ti odpuštěny.“ A Bible říká, že když to slyšeli, tak přemýšleli: „Kdo je ten člověk, že mluví tak rouhavě? Kdo může odpustit hříchy než sám Bůh?“ A Ježíš, který zná jejich myšlenky, jim odpověděl. Jedná se samozřejmě o trochu paradoxní odpověď, protože čistě akusticky Ježíš řekl jednu větu, pak bylo ticho a pak řekl druhou. On odpovídá na jejich myšlenky. A jeho odpovědí je opět otázka: „Jak to, že tak uvažujete?“ A tato otázka je pro mě překvapující. Jak to, že takto přemýšlíte? Jak přemýšlejí? Kladl jsem si znovu a znovu tuto otázku a stále jsem docházel ke stejné odpovědi – správně. Jak přemýšlejí? Správně. Ježíš odpouští muži jeho hříchy. Podle Písma, které oni mohou držet v ruce, může hříchy odpouštět pouze Hospodin. Hospodin je jeden. A pokud se někdo prohlašuje za Boha, tak se podle jejich pochopení Bible jednoznačně rouhá. Jejich rovnice je tedy velice logická a správná. Odpouští hříchy = vydává se za Boha = rouhá se.

A dejme bokem svou představu nerváků, kteří kvůli tomu na něj začnou bez přemýšlení házet kamení. Tito lidé sedí a přemýšlejí. A Ježíš

jim řekne: „Přátelé, jak to přemýšlíte?“ Jak mají asi jinak přemýšlet? Mají zahodit své logické uvažování jen kvůli jeho slovům? Mají popřít to, jak rozumějí Písmu a světu kolem sebe?

Velice zajímavá otázka. Co jim má za zlé? V čem bylo jejich přemýšlení špatné?

Našel jsem tři odpovědi:

- 1) Jejich myšlení se tak zaměřilo na věcnou stránku problému, že zcela pominulo příběh, který se před nimi odehrával. Jsou tak ponořeni do otázky „kdo je Ježíš“, že si nevšimnou, že se zde děje něco ještě důležitějšího, než jsou slova, a to přímý projev jeho Božství.
- 2) Byli příliš v zajetí svých logických závěrů, které jim neumožňovaly vidět jinou perspektivu. Nám se to dnes velice lehkou mluvívá s konceptem trojice a božství Ježíše Krista. To oni samozřejmě nemohli vědět. Ale měli vědět, že se mohou mýlit, a tento omyl připouštět.
- 3) Zapomněli na prožívání radosti. Ochrnutý a jeho čtyři přátelé zdá se prožívají zcela jiný příběh než zbytek místnosti. Pro ně je to radostná chvíle, kdy jejich přítel nachází klid a smíření a záhy i tělesné uzdravení. Skupina „moudrých mužů“ se z této radosti dobrovolně vyčlení, aby prožívali své pohoršení nad něčím, čemu nerozumí.

Nevím, jestli jsou mé odpovědi správné, ale jiné nenacházím. Proto na Ježíšovu otázku: „Jak to přemýšlíte?“ nebo snad pozitivně položenou „Jak správně přemýšlet?“ nacházím odpovědi:

- Vidět vždy dříve v prvním místě člověka.
- Umět zpochybnit své závěry a úvahy, protože historie nás učí, jak mnohokrát byly mylné.
- Nezapomenout na radost.

Snad toto je i poselstvím pro nás v dnešní době. S Boží pomocí. Amen.

ŠEST HOSPODINOVÝCH NÁVODNÝCH OTÁZEK

/Jiří Beneš/

„Což to je půst, který si přeji?

Den, kdy se člověk pokořuje, kdy hlavu sklání jako rákos, žínici obléká a popelem si podestýlá?

*Dá se toto nazvat postem, dnem, v němž má Hospodin zalíbení?
(Iz 58,5)*

Zdalipak půst, který já si přeji, není toto: Rozevřít okovy svévole, rozvázat jha, dát ujařmeným volnost, každé okovy rozbít? (Iz 58,6)

Cožpak nemáš lámat svůj chléb hladovému, přijímat do domu utištěné, ty, kdo jsou bez přístřeší?

*Vidíš-li nahého, obléknout ho, nebýt netečný k vlastní krvi?“
(Iz 58,7)*

Základním textem našeho kázání je trs (celkem šest!) Hospodinových otázek. Všechny se týkají jednoho tématu („půst“) a jejich počet svědčí o tom, jak Hospodinu na pochopení významu „půstu“ záleží a jak důležité téma to je.

Otázka je ve své podstatě nepřímý podnět ke komunikaci. Je to forma mobilizace vnitřní aktivity člověka, kterého vytahuje z pozice vzdáleného pozorovatele (diváka) do pozice aktivního činitele neboli z jeviště na hlediště. Otázka člověka nutí spolupracovat, sdílet se a podílet se na tvorbě nových hodnot. Ale také jej vede k sebereflexi. Formuluje-li otázku učitel, umožňuje tak žákovi, aby sám přišel na to, co mu učitel chce říci, neboť to, k čemu žák dojde sám, to si pravděpodobně v sobě také uchová, neboť se na vzniku odpovědi podílel, neboť do zápasu s otázkou investoval svou myšlenkovou aktivitu.

Mnohem větší razanci ovšem má, když otázku formuluje Bůh. Když Bůh staví člověka do otázky, když na něj klade břemeno hledání odpovědi, která vždy souvisí s nasměrováním jeho života. Klade-li Bůh člo-

věku otázku, nutí jej komunikovat, strhává jej k modlitbě, která ovšem nemusí probíhat verbálně. Např. otázky, které klade Bůh v Iz 58,5–7, ani verbální odpověď slovy neočekávají, ba rozhovor (diskuze nad nastoleným tématem) je zde téměř nežádoucí. Otázkami nutí člověka, aby si něco uvědomil, aby reagoval svými činy, aby se někam posunul. Jeho otázky jsou tedy návodné, neboť obsahují nepřímý podnět k určitému pohledu na věc, podnět k uvažování a návod k jednání.

Pozoruhodné je, že Hospodinovy otázky v Iz 58 jsou odpovědí na otázku jeho lidu: „*Proč se postíme, a nevšímáš si toho?*“ (Iz 58,3; ČEP). Hospodin na otázku odpovídá otázkou. Neřekne, proč tak činí, ale odpověď otázkou může být korektura jejich otázky. Jako by jim tím chtěl říci: protože se špatně ptáte. Jinými slovy: protože váš „*půst*“ nemluví, protože vaše náboženské počínání je němé.

Nač se ptají? Na to, že investují aktivitu, a ta nemá žádný efekt, tj. Bůh na aktivitu nereaguje. Jejich otázka ukazuje, že investují proto, aby ovlivnili jednání Boha, aby na sebe upoutali jeho pozornost, aby byli vidět – upozorňují na sebe, exhibují. Jde jim o sebe samé.

Jak Bůh odpovídá? Nejprve je z jeho odpovědi zjevné, že není řečena zcela v logice otázky. Judejci formulují svou otázku v množném čísle („*postíme se*“) a Bůh jim neodpovídá jako komunitě, nýbrž jako jedinci. V páté a šesté otázce oslovuje komunitu slovesy „*nemáš, vidíš-li*“ v čísle jednotném. Přechod do jednotného čísla může být výrazem osobního a angažovaného sdělení, nebo výrazem emotivního zbarvení ve smyslu (jak to, že to nechápeš?), nebo naznačením, že problém se netýká jen celku, nýbrž každého jednotlivce v něm.

Hospodinovy otázky tvoří obsah Hospodinova výroku. Ten má pronést prorok a Hospodin v něm chce konfrontovat svůj lid s jeho „*nevěrnostmi a hříchy*“. Je to konfrontace Božího lidu s tím, co se Hospodinu na něm nelíbí (Iz 58,1), přesněji Hospodinova odpověď na jisté dotazování se, na určité úmysly a záměry lidu (Iz 58,2). Z toho vyplývá dvojí: že

- a) jejich „*nevěrnosti a hříchy*“ se týkají jejich náboženské praxe, konkrétně jejich „*půstu*“ (viz Iz 58,3–4). I zbožný čin tedy může být „*hříchem*“;
- b) Hospodin odpovídá lidem, kteří jsou zbožní, kteří budují svůj duchovní život a udržují komunikaci s Bohem. Leč podle svých představ, a nikoli podle Hospodinových instrukcí. Izraelci se

patrně v modlitbě dotazovali Hospodina, proč si nevšímá jejich náboženského jednání, konkrétně jejich půstu a pokořování se (Iz 58,3a). Chtěli si to dělat po svém a jsou velmi překvapeni, že to Hospodina nezajímá.

Na otázku svého lidu odpovídá Hospodin dvojím způsobem. Nejprve se vyjádří k jejich záměru a k efektu, jaký jejich náboženské jednání má (Iz 58,3–4). Pak jim položí oněch šest otázek (Iz 58,5–7), jimiž je chce dovést k tomu, aby si odpověděli sami, a hlavně, aby odpověděli svou praxí.

V první části odpovědi jim vytkne, že si chtějí jen užívat (Iz 58,3b), chtějí dávat najevo svou moc a převahu, chtějí poroučet, rozkazovat, řídit, mít vše pod kontrolou (Iz 58,3–4). Pokusíme-li se o parafrázi, pak zde slyšíme, jako by jim Bůh řekl: Váš „půst“ vás vůbec nic nestojí. Vaše náboženství, to jsou jen spory a hádky (Iz 58,4a), tedy samé žvanění, samý hluk. Na své bližní jste přísní a nemilosrdní. Honíte, doslova prudíte je (Iz 58,3b). Vyvíjíte na své okolí tlak. A právě proto, že kolem sebe děláte humbuk a stále na sebe upozorňujete, není váš hlas slyšet (Iz 58,4b). Tím, co sami děláte, jste (Bohu) nezajímaví. Aby byl váš hlas slyšet a aby vaše jednání mělo nějakou hodnotu, nemůžete vystačit jen s náboženskými činy, konkrétně s „půstem“ v té podobě, jak jej provádíte.

Zde je třeba si vysvětlit obsah hlavního pojmu. V dnešní (západní) kultuře je obsahem slova „půst“ hladovka. V době pronesení tohoto Hospodinova výroku měl však „půst“ jiný obsah. Byl to výraz pro pokořování sebe sama (dosl. „trápení své duše“). To vypadalo tak, že člověk chodil se skloněnou „hlavou“, oděn „pytlou“ (ČEP „žinicí“) a uléhal do „popela“ (Iz 58,5). Že se člověk omezil a výrazně si zjednodušil (ba znepríjemnil) život. Byla to jakási demonstrace skromnosti a připravenosti plně a cele se soustředit na blízkost Boží. A Hospodin pak takový „půst“ charakterizuje ve své druhé otázce jako něco, co je nedostatečné (Iz 58,5). Vypadá to sice efektně, ale Hospodin sděluje, že jej to vůbec nezajímá. Čin, který měl na Boha působit, nemá žádný význam. Takové sdělení nás, posluchače či čtenáře Hospodinova výroku, znejistuje dodnes.

„Půst“ je náboženský čin, jehož cílem bylo upoutat na sebe pozornost Boha. Dříve než však Hospodin sdělí, že takový čin, takové ná-

boženské jednání nemá hodnotu, tak v první otázce (Iz 58,5) vyjádří překvapení z toho, že tyto nábožensky aktivní lidi nezajímá, co si Bůh přeje, dosl., co si chce vybrat, vyvolit. Oni rozhodli, co Bohu dají, oni mu tlačí to, co si přejí sami. V tomto momentu se Hospodinova odpověď jeví velmi moderní. Zde si můžeme uvědomit, že sami nejsme jiní. To je navazovací bod mezi textem Hospodinova výroku a dnešním posluchačem/čtenářem. Jsme-li upřímní, velmi dobře jim rozumíme a dobře v tom poznáváme sami sebe.

Ve druhé otázce je (a přeneseně i nás) pak chce přimět, aby se zamysleli nad tím, co dělají (Iz 58,5). Aby reflektovali svou náboženskou praxi. Aby připustili, že „*půst*“, jak jej praktikují, je špatně. A ve třetí otázce (Iz 58,5) je pak konfrontuje s tím, zda je vůbec zajímá, zda vědí, v čem „*má Hospodin zálibení*“, co vlastně Hospodin očekává a chce. Při odpovědi si mají (a máme) uvědomit, že to nevědí (a nevíme) a že je (i nás) to vůbec nezajímá, protože mají (a máme) své představy, a jelikož je pro ně důležité to, co sami chtějí, tak chtějí (chceme) dělat to, co se sami rozhodli dělat.

Ale Hospodin je nechce jen obviňovat. Vyvolat pocit viny je jen první fáze jeho působení na zpětnou vazbu na sebereflexi svého lidu. Druhou fází tohoto duchovního zrání formuluje Bůh druhou trojicí otázek v Iz 58,6–7, jimiž se vyjádří k obsahu jejich otázky z Iz 58,3. V nich naznačí, co očekává, co by měl jeho lid dělat. Naznačí jim, že by jejich náboženské jednání (zde „*půst*“) mělo mít společenský rozměr, sociální dopad. Podsouvá jim myšlenku, že hodnota náboženského činu je v efektu, který má pro jiné lidi. Na několika příkladech Bůh svými otázkami ilustruje fakt, že náboženský čin („*půst*“) nemá hodnotu sám v sobě, nýbrž tehdy, má-li z něj užitek jiný člověk. To, co si Hospodin přeje a co jej na lidském náboženství zajímá, sděluje tedy Hospodin velmi obsírně, na konkrétních příkladech a opakovaně (Iz 58,6–7 a také Iz 58,9–10). Z druhé trojice otázek Hospodin svému lidu jako by říkal: Špatně investujete, protože investujete do sebe, zatímco byste měli investovat do lidí.

„*Půst*“ podle Hospodinova přání má tedy dva rozměry. Jedním je sebeomezování, druhým je napomáhání ke zkvalitňování života lidí kolem. A ten druhý rozměr nelze vypustit. Hospodin sděluje, že společenství jeho vyznavačů (Boží lid, tj. my) musí přetransformovat náboženské činy (např. „*půst*“) do skutků sociální pomoci. I náš hlas

(v modlitbě) může být Bohem slyšen (čti Iz 58,4.9) až tehdy, když se snažíme, aby se lidem v našem okolí žilo lépe. Když má naše působení uzdravující charakter (čti Iz 58,8). Základ pústu, jímž je sebeomezení, uskromnění se neboli pokoření své duše, zůstává. Vyznavač musí při svém náboženském konání však pojmout do svého zorného pole i člověka vedle sebe. Kvalita mého života (čti Iz 58,8–9.11) je tedy podmíněna kvalitou života mého bližního. Dvě hodnoty, které Bůh připomíná svými šesti otázkami, tj. dobrovolné omezení svých nároků (skromnost) spolu s obětavostí ve prospěch druhých, však mají podle Hospodinova výroku ještě velmi výrazný společenský dopad (čti Iz 58,12). Přeložíme-li si to do dnešní mluvy: skromnost a péče o druhé je v kontextu dnešní doby lék na kolaps celé západní kultury, do něž jej přivedla i naše nynější nenasytlost, požívačnost a rozežranost, neboli důraz na užívání si a bavení se.

Na společensko-spirituální následky Hospodinem požadovaného jednání upozorňuje Bůh ve své řeči také poměrně obsírně (čti Iz 58,8–12). Mezi tyto následky patří kvalita života, uzdravení, řád ve společnosti (Iz 58,8), odpověď na modlitby (Hospodin dává najevo, že slyší – Iz 58,9) a dočkání se pomoci, naděje („světlo v temnotě“ Iz 58,10), ztráta tísně, úzkosti, deprese (Iz 58,10c), jistota Boží blízkosti a vedení, jistota přežití v obtížných dobách, zajištění (sytost), pevnost (takový člověk je oporou svému okolí), dostatek vnitřní energie (vláhy), „vřídlo“ (takový člověk je zdrojem vnitřní energie a životodárných sil), které má nevysychající zdroj (Iz 58,11). Bude mít kvalitní potomstvo, neboli pokračovatele toho, co sám začal, tj. potomstvo, které opraví to, co je zničeno (zkvalitní budoucí svět). Takový člověk se stane uzdravujícím elementem ve společnosti, a to jak v současnosti, tak v budoucnosti (Iz 58,12). Díky němu bude vzkvétat život.

Hospodinův výrok (Iz 58,1–12) těm, kdo mohou a mají z čeho pomáhat, může být vnímán v širším smyslu jako odpověď na volání těch, kdo pomoc a zastání potřebují a kdo mají pocit, že už nikoho nezajímají. Toto volání obsahuje např. modlitba poníženého v Ž 102,1–12. Ponížený se dožaduje Hospodinovy pomoci a Hospodin pomáhá tím, že jiným lidem sdělí, jak a čím mají pomáhat. Tak každý, kdo dá ze svého přebytku, kdo se rozdělí o své jídlo, kdo pomůže utištěným, sdílí s potřebnými svůj příbytek, kdo rozdává své šaty, představuje pro ponížené, kteří se na Hospodinu domáhají svých práv, vlastně Hospodinovu

odpověď. Člověk, který Hospodinův výrok bere vážně a snaží se podle něj upravit svůj život, může být pro jiného člověka Hospodinovou odpovědí. Jinak řečeno: pomáhající lidé jsou ztělesněním Hospodinovy odezvy.

K půstu se podle Matoušova evangelia vyjadřuje i Ježíš (Mt 6,16–18). Ježíš jako by v Hospodinově výroku z Iz 58 pokračoval. Doplňuje a vyzdvihuje dvě skutečnosti:

- a) Hospodinem požadovaný „půst“ by měl být vykonáván zcela přirozeně a nenápadně. To jest tak, aby lidé, kteří mají z „půstu“ užitek, vůbec nepostřehli, že jde o „půst“. Ba víc – oni to vidět ani vědět nesmí. Jim do toho nic není. Jinými slovy: „půst“ se nesmí vykonávat proto, aby za něj byl člověk oceňován. Vytváří totiž skryté bohatství, neviditelnou hodnotu. Ostatně stejně vše, co kdokoli dělá pro své bližní, může ocenit toliko Bůh.
- b) to, že se rozdělíte o chléb, oděv i o střechu nad hlavou, děláte nejen kvůli lidem, ale kvůli Hospodinu. Tak Ježíš říká, že „půst“ je vlastně výraz komunikace s Hospodinem.

Sebeomezení (skromnost) a obětavost je rub a líc jednoho náboženského skutku, kterému se říká „půst“. Je to onen žádoucí čin, který si Hospodin přeje. Je to odpověď na modlitby ponížených a forma komunikace s Hospodinem. Takové jednání je základ stability společnosti. Je to vytváření základny pro lidi, kteří potřebují pomoc, že se skutečně nějaké pomoci dovolají. Na lidech, u nichž se lze dovolat pomoci, když půjde do tuhého, aniž by bylo posuzováno, kdo a zda je takové pomoci vůbec hoden, stojí nejen kvalita, ale vůbec existence společnosti. Amen.

CHCEŠ BYŤ ZDRAVÝ?

/Bohumil Kern/

Úvodný text: Ján 5,6–9:

„A bol tam nejaký človek, ktorý bol tridsaťosem rokov nemocný. Keď toho videl Ježiš ležať a poznal, že je už dávno nemocný, povedal mu. Či chceš byť zdravý? A nemocný človek mu odpovedal: Pane, nemám človeka, ktorý by ma, keď sa pobúri voda, dopravil do rybníka; ale kým ja idem, už iný schádza predo mnou. Vtedy mu riekol Ježiš: Vstaň, vezmi svoje ležisko a chod! A človek hneď ozdravel a vzal svoje ležisko a chodil. A bolo to v sobotu.“

Miesto zvané Bethesda sa v mnohom podobá dnešnému svetu, plnému „veľkému množstvu nemocných“. Preto otázka, ktorú položil Pán Ježiš nemocnému, je aj dnes výsostne aktuálna. Na prvý pohľad sa však zdá dosť divná.

Kto z nemocných by nechcel byť zdravý? Otázka však mieri hlboko do srdca, až na dno najvnútornejšej túžby: Chceš skutočne?

Akoby predpokladala, že

- nie všetci skutočne chcú ozdraviť. Vyhovuje im to, že ich ostatní neustále ľutujú, že sú stredobodom pozornosti, že si majú na čo stále sťažovať, že sú oslobodení od každodenných povinností a pod. Často to môžu byť sprievodné znaky hypochondrie.
- Druhú skupinu tvoria tí, ktorí len chcú byť zdraví, ale nie sú ochotní preto niečo spraviť. Nie sú ochotní zmeniť svoj životný štýl, svoju životosprávu. Nevedia si predstaviť tak zásadné zmeny vo svojom správaní a nie sú to ochotní spraviť ani za cenu svojho zdravia. Príkladom sú častí fajčiari na pľúcnom oddelení onkologického centra.
- Tretiu skupinu tvoria tí, ktorí nie lenže chcú byť zdraví, ale ktorí sú ochotní pre svoje zdravie spraviť maximum a spolupracovať s lekárom a prijímať doporučenia, ktoré dostávajú. Oni nielenže chcú, ale chcú aj konať. Práve takto zmýšľajúcim je adresovaná otázka Pána Ježiša „Chceš byť zdravý?“ Len pre túto skupinu je

aktuálna aj rada a príkaz, ktorý dáva Pán Ježiš: Vstaň, vezmi svoje ležisko a choď!

Jeho rada je dnes veľmi aktuálna nielen pre nás, v Neho už veriacich, ale aj pre ľudí, ktorí trpia rôznymi nemocami okolo nás. Najskôr však musíme uzdravujúci dotyk jeho slova prežiť my sami. Musíme rozumieť a vedieť, čo prakticky znamená: "Vstaň, vezmi a choď!" Čo táto rada a Jeho slovo znamená pre nás v oblasti telesnej, duševnej i duchovnej.

Ak naozaj, celým srdcom chceme, potom sme pripravení nielen počuť Božie slovo, ale naň aj zareagovať.

Najskôr sa dotknime telesnej oblasti. Bude sa to týkať zmeny postoja k nášmu telu.

- Vstaň (nelež, neseď, nečup)! Rozhodni sa zaktivizovať svoje telo, zmeniť svoju situáciu i svoj postoj k nemoci i k uzdraveniu. Pouvažuj nad tým, čo zapríčinilo tvoj stav, ktoré faktory sa musia zmeniť.
- Vezmi! (pritiahni si to k sebe, k telu, prisvoj si to) Začni robiť to, čo si poznal, ale nerobil. Vezmi vážne rady ohľadne zdravia a prisvoj si ich. Nikdy nie je neskoro začať meniť životný štýl a aplikovať vo svojom živote princípy zdravého životného štýlu. Nestačí, ak sa o nich len dočítaš a vyjadríš s nimi súhlas. Musíš si ich osvojiť, privlastniť tak, aby sa stali súčasťou teba. Možno to bude trvať až 6 týždňov pravidelného úsilia, ale s Jeho pomocou to zvládneš.
- Choď! Bez pohybu sa aj najzdravšia strava bude meniť na príčinu obezity. Hýb sa, aby si žil, aby si dýchal, aby ti nestuhli kĺby, šľachy a svaly. Nájdí si na to čas každý deň. Choď za niekým, alebo s niekým, komu tým spravíš radosť a poslúžiš mu.

Druhá oblasť sa týka duševnej sféry. Oblasť psychiky a medziludských vzťahov si často vyžaduje ešte dôležitejšiu zmenu ako tá prvá.

- Vstaň! Rozhodni sa opustiť svoju nemohúcnosť, svoje roky zaužívané jednanie s druhými, svoje hrozné reakcie, všetko to správanie, o ktorom si bol presvedčený že je to súčasťou teba.
- Vezmi! Prisvoj si vedomie, že oni sú naozaj tvoji bratia a tvoje sestry. Vezmi vážne to, že máte spoločného Otca a Brata.

- Chod'! Nečakaj, až prídu oni. Chod' navštíviť, potešiť a povzbudiť. Chod' k tým, čo ťa potrebujú, čakajú. (Zahriať ich láskou, ktorú ti dal Pán Boh.) Chod' od tých čo ťa nenávidia a prenasledujú.

Tretia a určite tá najdôležitejšia oblasť sa týka zmien postoja k Pánu Bohu. Aj v duchovnej oblasti môžeme poslúchnuť nasledujúce rady:

- Vstaň: Je na čase opustiť svoje vyležané miesto – svoju samo-spravodlivosť, spokojnosť s tým, že si dobrý človek. Nestačí byť len nábožensky založeným a orientovaným človekom. Musíš sa stať citlivým a vnímavým na hlas Ducha svätého a neustále byť pripravený konať a poslúchnuť to, čo povie Pán.
- Vezmi! Zbraň Božiu – Slovo Božie ako meč, vieru ako štít, spravodlivosť Pána Ježiša Krista ako pancier a dar spasenia ako prilbu. Privlastni si všetky Božie zaslúbenia a pros o silu poslúchnuť všetky Božie rady pre tvoj život.
- Chod'! Najskôr na kolená k Pánovi pre moc a právo, ktoré ti chce dať. Chod' za tými, ktorí ťa potrebujú, ktorí chcú počuť evanjelium pokoja. Chod' robiť radosť a zjavovať dobrotu svojho Pána.

Ak naozaj chceš byť zdravý, tak vstaň, vezmi a chod', veď každý deň je toho tak veľa, čo Pán chce cez teba spraviť.

„Obklopuje ťa tma a nevieš, ako nájsť svetlo?“

- Chod' za svetlom, ktoré si už dostal.
- Skutočne sa rozhodni, že budeš žiť podľa toho, čo už poznáš z Božieho slova.
- Ak budeš žiť podľa svetla, ktoré už máš, dostaneš ďalšie.

Tak budeš stavať na Božom slove a vybuduješ si povahu podľa vzoru Pána Ježiša Krista – dom na skale.“

„Kto stavia na ľudských myšlienkach a názoroch, na formách a obradoch vymyslených človekom, alebo na skutkoch, ktoré môže konať nezávisle na Kristovej milosti, buduje svoju povahu na sypkom piesku. Búrky pookušenia odplavia základ z piesku a jeho dom zanechajú ako trosku na brehoch času.“ (MzHB:108)

Ale ty to sprav tak, ako ten nemocný pri Bethezde.

Pohľad hore a vid' vierou tvár, ktorá sa nad tebou skláňa a pýta sa

Ľa: Chceš?! Dnes ťa vyzýva, aby si vstal v zdraví a pokoji. Nečakaj, až pocítiš, že si uzdravený. Uver v jeho slovo a ono sa naplní. Rozhodni sa dať mu svoju vôľu, službu a poslúchnuť Jeho slová. Ak budeš podľa nich jednať, budeš posilnený, zrovna tak ako ten nemocný, ktorý:

„Bez zaváhania sa rozhodol uposlúchnuť Kristovho príkazu a jeho svaly sa podriadili jeho vôli. Uveril slovu Kristovmu, jednal podľa neho a tým nadobudol sily.“

Kristus čaká, aby mohol vdýchnuť život ľuďom, ktorí sú „mŕtvi vo vinách a hriechoch“.

Aj nemocní tohto sveta čakajú, až sa k ním Kristus skloní s otázkou: „Chceš byť zdravý?“ Možno to chce spraviť práve prostredníctvom teba. Neváhaj a daj sa mu k dispozíci, veď aj pre teba platí Jeho slovo: „Vstaň, vezmi a chod!“ Ameň.

MISERERE MEI

/Jozef Kučera/

Ježiš je na ceste do Jeruzalema. Je to jeho posledná cesta a Ježiš predpovedá svoje utrpenie. Učeníkom sa veľmi ťažko počúva, že ich Majster pred nástupom na trón slávy, kde Ho oni už vidia, musí prejsť kalichom utrpenia. Niekoľkokrát z úst Ježiša zaznie predpoveď osudu, ktorý ho čaká. Všetci zúčastnení okolo Neho chcú počuť niečo iné. Pred vstupom do Jeruzalema sa pri meste Jericho odohrá uzdravenie, zázrak, ktorý od základov zmení postavenie muža, ktorý je outsiderom spoločnosti. Tento človek síce nevidí, ale predsa príbeh odkryje, že duchovné veci je potrebné vnímať duchovne. Mať telesný zrak v otázkach duchovných nestačí. Vidieť neznamená automaticky veriť, lebo ako hovorí Písmo: „Teda viera je z počutia, počutie však skrze Kristovo slovo.“

Lk 18,35–43: Keď sa Ježiš blížil k Jerichu, pri ceste sedel akýsi slepec a žobral. Keď počul, že tadiaľ prechádza zástup, vypytoval sa, čo je to. Povedal mu, že prichádza Ježiš Nazaretský. Tu vykrikol: „Ježiš, Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!“ Tí, čo šli vpredu, mu dohovárali, aby mlčal, ale on kričal ešte hlasnejšie: „Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!“ Vtom Ježiš zastal a povedal, aby ho priviedli. Keď sa priblížil, opýtal sa ho: „Čo chceš, aby som ti urobil?“ On odpovedal: „Pane, aby som videl!“ A Ježiš mu povedal: „Pozeraj! Tvoja viera ťa zachránila.“ Hneď začal vidieť, nasledoval ho a oslavoval Boha. Všetok ľud, ktorá to videl, vzdával Bohu chválu.

V samotnom príbehu vystupujú postavy slepec, ktorý je zároveň žobrákom, zástup ľudí a hlavná postava príbehu Ježiš Nazaretský, ktorý je nazvaný Synom Dávidovým.

Ten, ktorého príbeh označuje za slepého a žobráka, je veľmi zaujímavou osobu. Má množstvo znevýhodnení: je slepým, je žobrákom, je odkázaným na milosrdenstvo iných, je záťažou spoločnosti, je vnímaným ako Bohom potrestaný, je odsúvaným na okraj spoločnosti, je sediacim na okraji cesty, podľa zákona sa nemôže zúčastniť bohoslužby, je outsiderom spoločnosti, a predsa ten príbeh ukazuje, že napriek

vymenovaným znevýhodneniam to bol človek, ktorý bol vnímavý, premýšľavý, schopný logického úsudku, rozhodný, činný, veriaci, schopný ísť proti všetkým, statočný a smelý, odhodlaný ísť za svojou vecou.

Nechceme spolu uvažovať nad jeho handicapmi, teda nad tým, čo všetko ho mohlo v jeho živote brzdiť, znevýhodňovať, ale nad tým, ako dokázal využiť príležitosť na to, aby svoju súčasnú situáciu zvrátil, otočil, zmenil a nasmeroval k lepšiemu.

Cesta, na ktorej nevidomý sedí, je zdrojom informácií. Ľudia, ktorí sa tadiaľ premelú, trúsia poznámky, vedú rozhovory, niekedy sa pozastavia a nahlas diskutujú. Tie rozhovory môžu mať rozličný obsah a pravdepodobne dosahovali rôznu úroveň, od banálnosti až po otázky týkajúce sa večných hodnôt. Mohol sa ich zúčastniť rozmanitým spôsobom: pousmiať sa nad taľafatkami, odmietnutím ich obsahu, hlbokým premýšľaním, aktívnym zapojením, diskusiou, alebo len mlčaním.

Zástup ľudí, ktorý okolo neho prechádza, nemožno prehliadnuť, lepšie povedané v jeho prípade prepočúť. Každá taká skupina či jednotlivec vzbudzuje zvedavosť u tých, ktorí sedia na okraji cesty. Každý, kto prejde okolo, je potenciálnym zdrojom informácií a tie dôležité majú veľkú cenu.

Muž nášho príbehu je zvedavý. Ako deti sme často dostávali odpoveď od dospelých – keď sme boli veľmi zvedaví – známu vetu: „Nebuď zvedavý, lebo budeš skoro starý.“ Ako súvisela zvedavosť so starobou? Po čase som to pochopil, znamenalo to rýchlo dospieť, predčasne preskočiť mladé roky, príliš zavčasu vedieť niektoré informácie. Byť zvedavým ale nie je zlá vlastnosť, musí to byť však zvedavosť zameraná správnym smerom, vyjadrením túžby po poznaní dobra a jeho nasledovaní, po poznaní Božieho charakteru, po Jeho vôli.

Slepec, ako bolo spomenuté a aj prezrádza samotný text, zvedavý je. Najprv počuje a potom sa pýta. Samotné slovo, ktoré je použité, *πυνηθανομαι* (*pyntchanomai*), znamená vypytovať sa, klásť otázku, vyzvedať sa, zisťovať, pátrať po niečom, ísť na výzvedy. To ukazuje na to, že dychtil, pátral po dôležitých informáciách, bol vlastne takým správnym zvedavcom. Veď čo ak by sa dozvedel informáciu, ktorá by bola hodná zlata. Veď kto by v jeho prípade nechcel vedieť niečo, čo by zmenilo život k lepšiemu. A to ukazuje nám všetkým, že zvedavým je možné byť, že je to žiadúce, len tá zvedavosť by mala mať správny vektor, smer.

Tým, že Ježiš ide okolo slepca, vytvára sa priestor pre preskúmanie, kto vlastne Ježiš je. Rozruch, ktorý je spojený s Kristom, je priestorom pre skúmanie, pátranie. A tento rozruch pretrváva až do dnešných dní. Postava Ježiša Krista vyvoláva pozornosť, vzbudzuje polemiky, roznečuje vášne a teologické spory. Je zaujímavé, že sa zväčša môžete rozprávať s ľuďmi o rôznych filozofických smeroch, mysliteľoch, nábožen-ských predstaviteľoch a debata prebieha v pokoji. Začnite sa rozprávať o Ježišovi Kristovi a oheň je na streche. Hneď je rozdúchaná pahreba ľudských vášní a o „zábavu“ máte postarané. V Ježišovi prišla na svet pravda a spása, a ten Zlý to vie. Urobí všetko preto, aby ľudia počuli čo najmenej o Kristovi. Vynasnaží sa, aby ľudia v Ňom nepoznali Božiu lásku a charakter. Pokriví obraz o Ježišovi, aby v ňom nevideli Spasi-teľa.

Slepec je zvedavý, vyšetruje, pátra. Čaká na životnú informáciu, na príležitosť. A tá prichádza v odpovedi davu. Odpoveď zástupu sa pre neho stáva dôležitou správou, zvestou, posolstvom a v kontexte príbehu znamenitou správou, evanjeliom: prichádza Ježiš Nazaretský.

Pre zástup je to Ježiš Nazaretský, ale pre nevidomého Syn Dávidov. Dva rozličné pohľady. Aj jeden je pravdivý aj druhý. Prvý je pravdivý, že označuje Ježiša, ktorý pochádza z Nazaretu, ten druhý ide oveľa ďa-lej, poukazuje na to, že Ježiš je Mesiáš.

A v tom sa ten slepý žobrák líši od davu. On pochopil starozákonnú zvesť proroka Izaiáša o Mesiášovi, ktorý hovorí: „Vtedy sa otvoria oči slepých a otvoria uši hluchých.“ Zvesti, udalosti, skutky, o ktorých počúval, že ich Ježiš koná, sa u neho pretavili do podoby viery a jeho viera sa prejaví v hlasitom vyznaní, v nebojácnosti, v entuziazme. Nebojí sa nahlas zakričať to, čo si ostatní možno myslia, ale sa to boja nahlas vyjadriť, resp. vyjadriť pre tými, ktorí sú nepriateľmi samotného Ježiša.

Evanjelista zámerným spôsobom ukáže jeho zápal a zámer, s ktorým kričí. Pomocou dvoch rozličných slovies a časov ukáže slepcov zápas, smer a veľmi silnú emóciu. Prvým slovesom boao zjavuje cielené, inteligentné kričanie o spásu a záchranu a je ukončené. Druhým slovesom kradzó je zvýraznené, že slepec prechádza do kriku, jačania, vreskotu, do veľmi silného emotívneho prejavu. Nedokonavý vid slovesa nazna-čuje, že sa krik opakoval. V antickej gréčtine je toto sloveso často použi-té pre krik (rev) zvierat. Slepec bojuje zo všetkých síl o svoju príležitosť. Robí všetko preto, aby si ho Ježiš všimol, aby sa zastavil.

Slepec kričí cielene, vie, na koho má kričať, vie, na koho má uprieť celú svoju pozornosť. Kričí hlasno, nebojí sa, že ho bude niekto počuť. Nebojí sa následkov svojej navonok demonštrovanej viery. Jeho viera je pevne upretá na Toho, o ktorom vie, že to je Ten správny adresát.

Tento človek je pre nás veľkou výzvou, obrovským príkladom v čase, v udalostiach, v dobe, kedy väčšina sveta označuje Ježiša za Ježiša Nazaretského. To znamená, že veria, že Ježiš žil, nepopierajú jeho historicitu, to, že sa narodil, že existoval. Pre nich stále Ježiš zostáva ako zaujímavá postava v dejinách, ako muž príkladu, morálky, pomoci, ale nie je pre nich Spasiteľ sveta. Tento obraz je pre nich neprijateľný. Slepec je pre nás výzvou a príkladom v tom, že v rozpore s verejnou mienkou on verejne vyjadrí, zakričí svoju mienku, svoj názor. Pre neho Ježiš nie je obyčajným človekom, nie je iba divotvorcom, teda tým, ktorý len pomáha. On Ježiša tituluje inak, označuje ho za Syna Dávidovho, za potomka najväčšieho kráľa v izraelských dejinách. Titul Syn Dávidov je spájaný v Písme s mesiášskym poslaním. Starí proroci zdôrazňovali toto spojenie Dávidovho kráľovstva s mesiášskym poslaním. Syn Dávida je jednoznačne titul, ktorý sa spája s Mesiášom. Matúš zahajuje svoju knihu „rodokmeň Ježiša Krista, syna Dávidovho“. Anjel zvestuje Márii, že ten, ktorý sa z nej narodí, bude sa volať Synom Najvyššieho, ktorý zasadne na stolič Dávida, svojho otca (L 1,32). Ľud si dáva otázku: „Či tento nie je Syn Dávidov?“ (Mt 12,23), kananejská žena nazýva Ježiša synom Dávidovým.

Slepec k označeniu Ježiša ako Syna Dávidovho pripája „zmiluj sa nado mnou!“ Spája dve dôležité označenia diela Ježiša Krista, Mesiáša – Záchrancu – a Toho, ktorý udeľuje milosť. Slovanami „zmiluj sa“ sa izraeliti v dobách starozákonných dovoľávali Božej milosti. Svoje prosby obracali k nebesiam. Pisatelia žalmov vo textoch sa týmito slovami dovoľávajú tejto vlastnosti Božej. Poznanie hriechu, jeho vyznanie a dovoľávanie sa Božej milosti je podstatou Božieho plánu spásy. Slepec stojí na starozákonnom podloží Písma. Rozpoznáva, že potrebuje Záchrancu. Ten Záchranca ide okolo a svojim krikom sa dovoľáva jeho pozornosti. Vie, že Ježiš už uzdravil podobne chorých a aj iných, ktorí boli na tom ešte horšie. Nahlas vyjadruje tú prastarú pravdu, že ľudstvo je hriešne a potrebuje Záchrancu. Že všetci potrebujú poznať, že záchrana je v Kristovi a v Ňom nachádzame aj zmilovanie a odpustenie hriechov. Každý potrebuje nabrať nový smer, nový nádych, nový po-

stoj, nové pohnútky a nové nasmerovanie. V starých latinských prekladoch Písma jeho výkrik znie: Miserere mei!

Mizerére má dnes dva významy. Ten prvý odkazuje na problémy s črevami, tzv. zauzlenie čriev, a ten druhý je žalm, ktorý sa spieva na pohreboch. Zauzlenie čriev sa okrem iných príznakov prejavuje zvracaním črevného obsahu, alebo zvratkov. Tie môžu mať tzv. fekulentný (stolicový) zápach. Zvracanie črevného obsahu bolo v minulosti znamením, že nešťastníkovi ostáva len krátka doba života, a neostávalo mu nič iné, ako prosiť Boha o zmilovanie.

Krikom a dovolávaním sa milosti slepec vyjadruje, že si je vedomý svojho beznádejného prípadu, lebo niet človeka, ktorý by mohol pomôcť. Preto svoju naliehavú prosbu adresuje na Nieкого, o kom je presvedčený, že mu môže pomôcť. Ježiš je v Jeho „očiach“ tým zoslaným Spasiteľom, Záchrancom. Len On mu môže pomôcť. Obracia sa na Ježiša slovami pokánia, podobne ako kráľ Dávid v 51 žalme: „Bože, zmiluj sa nado mnou podľa svojej milosti! Pre svoje veľké milosrdenstvo zotri moje ťažké priestupky.“

Krik slepca môže byť krikom každého z nás. Podobne ako On, aj my sme uviazli v problémoch, ťažkostiach, hriechu. Môže nám zostávať len krátka doba života, a preto by sme mali z plných pľúc kričať k Bohu o zmilovanie.

Zástup ľudí, ktorý obklopuje slepca, sa ho snaží odradiť. Slovo *επιτιμια* (*epitimia*) sa dá preložiť ako zahriaknutie, pokarhanie, vyhrešenie, upozornenie, varovanie či kladenie za vinu. V židovskej tradícii sa Mesiáš mal objaviť v čase Veľkej noci, Paschy a vyslobodiť svoj ľud spod nadvlády nepriateľov. Slepce verejne, nahlas a v blízkosti hlavného mesta označuje Ježiša za Mesiáša. V ušiach rímskej nadvlády to znamená nepokoje, vzbury a násilnosti. Preto sa ho snažia zahriaknuť, umlčať, pretože nahlas vyznáva to, čo si mnohí myslia potichu. Čím viac sa o to snažia, tým viac kričí. Nedá sa utíšiť, nedá sa odbiť, nedá sa umlčať. Cieľ jeho snaženia je jasný a niet pozemskej sily, ktorá by ho odradila od jeho zámeru.

„Ježiš zastal a povedal, aby ho priviedli.“ Zastavenie je významným znamením. Zastavenie vytvára priestor pre stret hlavných postáv, darcu a príjemcu. Príkaz o jeho privedení je pokarhaním zástupu, ktorý odrádza dotýčného od Ježiša a Ježišove slová sú rajskou hudbou pre uši nevidomého. Stretávajú sa tu dva kontrasty – Stvoriteľ vesmíru

a stvorená bytosť, Nepoškrvnený hriechom a hriešnik, Sudca a odsúdenec, Všemohúci a pozemský červíček. Krik viery zastavil Ježiša a On na prejavy viery zastane rád. Nakoniec, nie sú to vrcholní predstavitelia, elita národa, ktorá by takto demonštrovala vieru, ale často sú to tí najbiednejší, ktorí v Neho vyznávajú vieru.

Povetrím zaznejú Ježišove slová: „Čo chceš, aby som ti urobil?“ Nie je to ponuka bianco šeku, možnosti, že sa mu všetko splní. Všetko je ohraňované kontextom dialógu. „Pane, nech vidím“, grécky text ukazuje na túžbu znovu vidieť. Slepec pravdepodobne v živote videl, potom oslepol a jeho túžba sa niesla v znamení, aby znovu videl. Nevidomý sa posúva a nenazýva už Ježiša Synom Dávidovým, ale používa titul Pán (Kyrios). V tomto vyznaní viery ide slepý oveľa ďalej, nejedná sa len o zdvorilostné „Pane“, ide o posun v chápaní Ježišovej služby, Jeho postavenia, pochopenia, kým všetkým je. Že je nielen Mesiášom, ale je aj Pánom, Stvoriteľom.

Ježiš rád odpovedá na vieru a imperatív „vid“ demonštruje moc, ktorou Ježiš disponuje. Lukáš nepodáva akciu, ako je tomu u Matúša, kde Ježiš sa dotkne očí dvoch slepých. V prípade Lukáša je dôraz na slovo. Ježiš povie a Lukášov častý výskyt slova παραχρημα (parachréma) – ihneď – zjavuje moc tohto slova, že sa tak okamžite stalo. Nastala záchrana resp. spása. Zachrániť a spasiť je vyjadrené rovnakým slovom, sodzein.

Nevidomého viera pokračuje v koľajniciach viery. Bol „vidiacim“ oveľa skôr. Telesné videnie je darom Kristovým a slepec – už vidiaci – sa stáva tovarišom, učeníkom svojho Pána. Doxológia, oslava Boha, je spoločná pre uzdraveného aj pre zástup. Vzdávajú chválu za manifestáciu moci zjavenú v Ježišovi.

Naučenia z príbehu:

- 1) Chráňme sa predčasne posudzovať ľudí rozmanitým spôsobom znevýhodneným a stojacim na okraji spoločnosti. Mnohí z nich sú viac „vidiaci“ ako tí, ktorí sú zdraví. Boh od nás neočakáva súd, ale činné milosrdenstvo.
- 2) Všetci sme slepí a potrebujeme, aby sa v našich srdciach a živoťoch zjavilo svetlo. Aby sme prestali byť slepí a videli tento svet a seba Božími očami.

- 3) Každý deň je pre nás príležitosťou, aby sme rozpoznali, že Ježiš ide okolo nás. Aby sme podobne krikom viery sa upáli na Toho, ktorý je Jediný schopný nám pomôcť. Na Toho, ktorý je ochotný sa na Tvoj krik zastaviť a ponúknuť Ti riešenie.
- 4) Tento svet je podobný davu v príbehu. Urobí všetko preto, aby nás umlčal. Ponúkne rôzne riešenia v podobe rôznych pohľadov na Krista. Nedajme sa zastrašiť, odstaviť a vyznajme pred svetom, kto je pre nás Ježiš.
- 5) Učenie návratom zraku nekončí, naopak začína. Hľadieť na Ježišovu tvár – na jeho charakter – je prvým krokom na ceste za ním. Ježišova cesta nekončí pri uzdraveniach, ale na Golgote. To je pravá cesta učeníka, cesta kríža.

TŘI OTÁZKY PRO JONÁŠE

/Oldřich Svoboda/

Úvod

Možná jste si při čtení Bible už také někdy povšimli toho, že je to kniha plná otázek. Podle některých výpočtů se v Bibli objevuje 3 294 otázek! Mnohé z nich si v biblických příbězích kladou lidé navzájem. Další skupinu tvoří otázky, které lidé kladou Pánu Bohu (Jób, David, Abakuk...). A pak jsou tu ještě otázky, které v některých okamžicích dějin klade Bůh lidem. Mezi nejznámější patří asi ty, které se objevují hned na počátku, kde se Bůh ptá Adama: „Kde jsi?“ (Gn 3,9) nebo jeho syna Kaina: „Kde je tvůj bratr Ábel?“ (Gn 4,9). Je zřejmé, že Bohu v takových chvílích nešlo o získání informace, protože by sám něco nevěděl. Jeho otázky měly pomoci lidem, aby se nad něčím zamysleli, něco pochopili, případně změnilí své postoje.

Jedním z míst, kde v Bibli zaznívají zajímavé Boží otázky, je také starozákonní kniha proroka Jonáše. Zachycuje příběh izraelského proroka a bezbožného asyrského města Ninive. Jde o příběh natolik známý, že bychom snad mohli váhat, jestli může dnešní čtenáře či posluchače ještě vůbec něčím oslovit. Osobně se domnívám, že určitě ano. Tento příběh totiž vrcholí třemi zásadními otázkami, které Bůh prorokovi položí. Třemi otázkami, které mu mají pomoci si něco důležitého uvědomit a něco ve svém životě změnit. Třemi otázkami, které mají co říci i nám.

Abychom těm otázkám správně porozuměli, připomeňme si nejprve stručně děj celého příběhu.

Jonášův příběh v kostce

Biblické vyprávění nás vrací do starověkého Izraele v 8. století př. Kr. Bible tuto dobu popisuje s určitým smutkem, protože obyvatelé severního ani jižního království už tehdy nebrali Boha vážně a stále více se od něj vzdalovali. Mezi proroky, které Bůh do této situace posílá, se objevuje také Jonáš. Víme toho o něm poměrně málo; snad jen to, že jeho jméno znamená „holubice“ a že pocházel z galilejské oblasti, kde o staletí později vyrůstal i Ježíš (2Kr 14,25).

- A) Pověření (1,1–3). Na počátku příběhu Hospodin proroka osloví a pošle do Ninive, hlavního města Asýrie. Asyřané byli v té době nechvalně proslulí jako krutí válečníci. Jonáš má jít do jejich hlavního města a vyřídit jim poselství o Božím soudu. Prorok ale tento úkol odmítá a místo na východ se vydá na západ, „ pryč od Hospodina“ (1,3).
- B) Drama na moři (1,4–16). Poté, co prorok nastoupí na loď, začne zvláštní drama. Bůh použije velkou bouři, aby Jonáše přivedl k rozumu. K údivu čtenářů je výsledkem tohoto dramatu „obrácení“ pohanských námořníků, kteří se nakonec s úctou sklánějí před Hospodinem a zavazují se mu sliby.
- C) Jonášova modlitba (2,1–11). Bůh zachraňuje Jonáše, kterého námořníci hodili přes palubu. Ten se v útrobách velké ryby modlí a vyjadřuje Bohu svou vděčnost.

Druhá část příběhu se do jisté míry podobá té první:

- A) Nové pověření (3,1–3a). K zachráněnému Jonášovi znovu promlouvá Hospodin a opakuje mu jeho úkol, který prorok konečně přijme.
- B) Drama v Ninive (3,3b–10). Když Jonáš dorazí do Ninive, oznámí jeho obyvatelům, že jim pro jejich bezbožnost hrozí Boží soud. I zde jsou čtenáři (ale i Jonáš) překvapeni tím, že Ninivští (podobně jako námořníci) uvěřili Hospodinu a byli zachráněni.
- C) Jonášova modlitba (4,1–4). I druhá část příběhu končí Jonášovou modlitbou.

I když by se mohlo zdát, že zde máme happyend (celé město Ninive bylo zachráněno), příběh ještě neskončil. Vrcholem celého vyprávění je totiž závěr, v němž Bůh položí proroku Jonášovi ony tři zásadní otázky, které stojí za naši pozornost.

1. „Vidíš správně druhé lidi?“ (Jon 4,4)

První otázka, kterou Bůh Jonášovi položí, je poměrně krátká a stručná: „Je dobře, že tak planeš?“ (Jon 4,4). Jonášova modlitba totiž byla plná vzteku a hněvu, proto se Bůh ptá: „Je to v pořádku, že jsi tak rozčilený a rozhněvaný? Máš k tomu nějaký dobrý důvod?“

Jonáš byl přesvědčený o tom, že k tomu oprávněný důvod má. Dobře věděl, co jsou Asyřané zač a kolik zla už napáchali. Teď se musí vyrovnávat se skutečností, že tito zločinci nebyli po zásluze potrestáni: „I viděl Bůh, jak si počínají, že se odvracejí od své zlé cesty, a litoval, že jim chtěl učinit zlo, které ohlásil. – A neučinil tak“ (3,10). To bylo na Jonáše příliš. Proto o něm čteme, že „se velice rozezlil a planul hněvem“ (4,1).

A v této chvíli se jej tedy Bůh ptá: „Je dobře, že tak planeš?“ Tou otázkou mu chce pomoci, aby se pokusil na druhé (tedy na obyvatele Ninive) podívat trochu jinak. Jak je vnímal a hodnotil do té doby? Zcela jistě by řekl, že to jsou (a) Boží nepřátelé. A měl by pravdu. Svým jednáním mu ale Bůh nabízí i druhou možnost (nevyklučující tu první): „Ano, jsou to mí nepřátelé, ale zároveň to jsou také moje děti!“ Jonáš také mohl říct, že to jsou (b) ti, kteří za svůj hřích zasluhují trest. I v tom by měl pravdu. Bůh mu je ale zároveň ukazuje jako ty, které touží zachránit. Případně pro Jonáše Asyřané představují (c) ohrožení pro Boží lid. Bůh ale věděl, že pokud se tito lidé někdy postaví na jeho stranu, pak mohou být pro něj i pro Izrael velkým požehnáním.

To byl pro Jonáše zcela nový pohled. Takto zatím ještě nikdy nepřemýšlel.

Z Boží strany to ale byla velmi moudrá taktika. Dnes víme, že porazit nepřítele silou je v některých případech nezbytné, nicméně to z dlouhodobého hlediska není vždy dobré řešení. Jen si vzpomeňme na satanovu vzpouru proti Bohu. Bůh jej mohl velmi snadno zlikvidovat svou silou a mocí, ale tím by dlouhodobě problémy nevyřešil. Nevyřešil by se totiž samotný důvod, proč ve vesmíru ke vzpouře došlo. Další příklady můžeme vidět v moderních dějinách, kdy byly některé režimy poraženy či zastaveny (nacismus, komunismus...), ale samotný problém se tím nevyřešil, protože v mysli mnoha lidí tyto postoje stále přetrvávají. Bůh proto v případě Asyřanů využil jinou „taktiku“: pokusil se ze svých nepřátel udělat spojence, získat je na svou stranu.

To je přesně to, co chtěl Bůh svou otázkou Jonáše naučit. „Jonáši, je skutečně dobře, že jsi tak rozzlobený? Je dobře, že ti vadí, že jsem obyvatele Ninive nezničil? Nemyslíš, že je to vlastně velmi dobré řešení? Teď stojí na mé straně! Není to lepší výsledek, než kdybych je zničil?“

Jonáš dobře věděl, že věci takto fungují. Vždyť i pohanští námořníci, se kterými se plavil po moři, se nakonec sklonili před Hospodinem.

Tehdy se celé nebe radovalo. Když se pak obrátí i krutí válečníci, raduje se opět celé nebe. Jonáš ale ne! Bůh proto v této chvíli Jonáše svou otázkou zastaví a vede jej k tomu, aby se zkusil dívat na jiné kolem sebe novým způsobem.

- Dokážeš vidět Boží děti v lidech, které denně potkáváš?
- Dokážeš vidět Boží děti i v lidech, kteří ti (nebo tvým blízkým) ublížili?
- Dokážeš vidět Boží děti ve všech obyvatelích Česka?
- Dokážeš vidět Boží děti i v příslušnících jiných národů, kultur či náboženství?
- Věříš tomu, že Bohu na nich záleží, chce je získat na svou stranu a zachránit je?

2. „Vidíš správně sám sebe?“ (Jon 4,9)

Druhá otázka, kterou Bůh Jonášovi položí a kterou nacházíme v devátém verši, se do jisté míry podobá té první, jen míří trochu jinam: „Je dobře, že pro ten skočec tak planeš?“ (Jon 4,9).

Pasáž zaznamenaná ve verších 5–8 popisuje to, co prorok Jonáš dělal poté, co vyřídil obyvatelům Ninive Boží poselství o blížícím se soudu a trestu. Odchází kousek za město, směrem na východ, kde se na jedné vyvýšenině usadí a čeká, až se Boží slova naplní. Má dost času, čeká zde více než šest týdnů (39 dnů), což není zrovna krátká doba. Potřebuje v tomto období někde bydlet, a tak si vybudoval jakýsi přístřešek (hebr. sukah), stánek podobný těm, v jakých žili Izraelci na poušti. Bůh mu toto čekání zpříjemní tím, že urychlí růst popínavého skočce, díky čemuž jeho přístřešek obroste, takže je v něm příjemný stín. Když skočec nečekaně uschne a uvadne, Jonáše to rozzuří!

V té chvíli zazní Boží otázka: „Je dobře, že pro ten skočec tak planeš?“ A Jonáš neváhá s odpovědí: „Je to dobře. Planu hněvem až k smrti!“ (v. 9).

Boží otázka má znovu pomoci Jonášovi něco důležitého pochopit. Jestliže ta první otázka mu měla pomoci podívat se jinak na druhé, pak tato druhá otázka mu má pomoci jinak vnímat sám sebe. Jako by mu Bůh chtěl říct: „Člověče, už se vzpamatuj! Tady jde o životy 120 000 lidí (všichni obyvatelé Olomouce a Vyškova dohromady), a ty se vztekáš, že ti doma nefunguje klimatizace! Je to opravdu tak velký

problém ve srovnání s tím, že zde málem zahynulo 120 000 lidí? Proč řešíš takové nesmysly?“

Každý z nás někdy potřebuje přehodnotit vnímání sama sebe a svých problémů. Nikdo z nás není „pupkem světa“, kolem kterého se vše v tomto vesmíru točí. Díváme se v televizi na zprávy a vidíme, jak na řadě míst probíhají boje, války a záplavy, které připravují tisíce lidí o majetek, zdraví i život, ale pro nás je největší tragédií to, že nám zdražili máslo! Boží otázka: „Opravdu je dobře, že se kvůli tomu hněváš?“ nám má trochu nabourat náš pocit vlastní důležitosti, abychom neřešili stále jen sami sebe.

Žel že Jonáš se dlouhodobě považoval za někoho velmi důležitého. Když se jej na lodi ptali pohanští námořníci, proč nevolá k svému Bohu, začne jim hrdě vyprávět, že je Hebrej, který uctívá toho správného Boha, který patří do vyvoleného lidu: „Už čtyřicet let jsem v pravdě, zachovávám správný sobotní den. Já, já, já...“ A tak mu musí Bůh položit tuto druhou otázku, aby se zamyslel, zda sám sebe vidí správným způsobem.

- Potřebuješ stále řešit jen své problémy?
- Dokážeš se někdy zajímat i o někoho jiného než sám o sebe?
- Umíš vyslechnout i druhé, aniž bys hned dodával: „Ale já...“
- Dokážeš přijmout, že jsi sice milované Boží dítě, ale ne jeho jediný?

3. „Vidíš správně svého Boha?“ (Jon 4,11)

Třetí otázka je o něco delší a navazuje na druhou: „A mně by nemělo být líto Ninive, toho velikého města, v němž je víc než sto dvacet tisíc lidí, kteří nedovedou rozeznat pravici od levice, a v němž je i tolik dobytka?“ (Jon 4,11).

Jestliže Jonáš potřeboval změnit svůj pohled (1) na druhé lidi a (2) sám na sebe, pak potřeboval také (3) změnit svůj pohled na samotného Boha.

Mohlo by se zdát, že hlavním důvodem, proč Jonáš poprvé odmítl jít do Ninive, byl jeho strach z toho, že by měl jít do nebezpečného nepřátelského prostředí. Vždyť Asyřané byli velmi krutí a násilní, takže jej mohli za jeho slova okamžitě připravit o život. Z biblického textu je ale zřejmé, že tomu tak nebylo. Důvodem byl skutečně Jonášův strach – ne však primárně z nepřátel, ale z toho, že by těmto „darebákům“ mohl Bůh odpustit:

„Ach, Hospodine, což jsem to neříkal, když jsem byl ještě ve své zemi? Proto jsem dal přednost útěku do Taršíše! Věděl jsem, že jsi Bůh milostivý a plný slitování, shovívavý a nesmírně milosrdný, že tě jímá lítost nad každým zlem“ (Jon 4,2).

Když Jonáš poprvé uslyšel Boží hlas, který jej poslal do Ninive, okamžitě pochopil, že Bůh má touhu tyto lidi zachránit. A právě to byl důvod, proč odmítl uposlechnout. Rozčilovala ho představa, že by Bůh mohl něco takového udělat. On by je na Božím místě zlikvidoval. Vadi- lo mu, že je Bůh s hříšníky příliš trpělivý a shovívavý.

Seznam Božích vlastností, které zde prorok jmenuje, ukazuje, že jeho teoretické znalosti teologie byly skvělé. Dobře věděl, jaký Bůh je, ale vůbec se mu to nelíbilo. Neměl z toho žádné potěšení: „Místo toho, abys tvrdě zasáhl, se je stále snažíš chápat, pomáhat jim, dávat jim novou šanci! S onou naivní představou, že pravda a láska zvítězí nad lží a nenávistí!“

Podobně se s milostivým Bohem obtížně vyrovnávali i Ježíšovi sou- časníci. Stačí si jen vzpomenout na zbožné Židy, kteří byli pobouřeni tím, že se Ježíš přátelsky stýkal s kolaborantskými celníky, kteří je už tolikrát okradli (Mk 2,16). A i sám Ježíš vyprávěl o rozhněvaných dělnících, kteří nemohli snést, že dobrý majitel vinice dá plnou mzdu i těm, kteří pracovali hodinu (Mt 20,1–16), nebo o bratrovi, který se nedokázal smířit s tím, že otec přijal zpět syna, který rozházal rodinný majetek (L 15,11–32).

Jak se vám daří vyrovnat se s vědomím toho, že Bůh je milosrdný a odpouštějící? Je paradoxní, že v Jonášově životě byly chvíle, kdy byl za Boží milosrdenství vděčný. Dokonce o něm krásně mluví i ve své první modlitbě (Jon 1,9). Bylo to milosrdenství, které Bůh projevils jemu. Ve druhé modlitbě se však velmi hněvá kvůli tomu, že byl Bůh milosrdný k jiným! Proto mu Bůh klade onu třetí otázku, která ho vede k tomu, aby přehodnotil svůj pohled na něj.

- Dokážeš se smířit s tím, že jsem prostě milosrdný Bůh?
- Mohl by ses někdy radovat z toho, že mám radost ze záchrany druhých?
- Doceníš někdy, že mám zájem i o ostatní?
- Začínáš chápat, že to je právě to, co Boha dělá Bohem?

Závěr

Zdá se tedy, že příběh proroka Jonáše je i dnes stále aktuální. Není to jen příběh o velké rybě; to je ve skutečnosti jen jedna podružná epizoda. To nejsilnější na celém příběhu starozákonního proroka jsou ony tři otázky, které mu nakonec Bůh položil. Tři otázky, které měly přivést k hlubšímu přemýšlení Jonáše, ale které mohou stejně silně oslovit i nás.

- 1) První Boží otázka nás vede k přemýšlení nad tím, zda se díváme správným způsobem na lidi kolem nás. A zve nás, abychom je zkusili vnímat i Božím pohledem – jako jeho děti, které miluje a které touží zachránit.
- 2) Druhá Boží otázka nás vede k tomu, abychom změnili i pohled sami na sebe. Nejsme totiž jedinými objekty Boží lásky, ale jsme součástí velké rodiny Božích dětí.
- 3) Třetí Boží otázka nás pak konfrontuje s tím, jak se díváme na samotného Pána Boha. Není nakonec to, co nám na něm někdy vadí, vlastně tím, co bychom na něm měli obdivovat?

Knihy proroka Jonáše končí otazníkem. Když zazní poslední Boží slova, text je náhle ukončen a vznesená otázka zůstává v prostoru, jako by čekala na naše odpovědi...

KDE JSI?

/Pavel Kostečka/

Gn 3,7–13 (ČSP): Oběma se otevřely oči a poznali, že jsou nazí. Sešli tedy fíkové listí a udělali si bederní roušky. Pak uslyšeli hlas Hospodina Boha, procházejícího se po zahradě v denním větru, a ukryli se člověk i jeho žena před tváří Hospodina Boha uprostřed stromův zahrady. Hospodin Bůh zavolal na člověka a zeptal se ho: „Kde jsi?“ On odpověděl: „Slyšel jsem tvůj hlas v zahradě a bál jsem se, protože jsem nahý; proto jsem se schoval.“ I řekl: „Kdo ti pověděl, že jsi nahý? Nejedl jsi ze stromu, z něhož jsem ti zakázal jíst?“ Člověk odpověděl: „Žena, kterou jsi dal, aby byla se mnou, ta mi dala z toho stromu, a já jsem jedl.“ Nato Hospodin Bůh ženě řekl: „Cos to učinila?“ Žena řekla: „Had mě podvedl a já jsem jedla.“

Když věřící bere do ruky Bibli, většinou je to proto, aby získal informaci. Ať už jsou jeho životní otázky jakékoli, touží po informaci. Pane Bože, řekni mi, co mám dělat? Všimli jste si někdy toho, že Bible obsahuje také mnoho Božích otázek?

S těmi Božími otázkami je to zajímavé. Některé jsou docela logické. Když se Bůh ptá Jonáše na konci stejnojmenné knihy, proč by neměl ušetřit město s tisíci lidí, chápeme to. Jiné otázky však působí divně. Nemělo by nás to překvapit – protože Bůh je jiný, tak jeho otázky jsou – tak nějak – jiné. Když prchá Eliáš před Jezábel, nasměruje ho sám Bůh na horu Choréb. První, co Eliáš od Boha slyší, je otázka: co ty tady, Elijáši? (1Kr 19,9). V hlavě mi také uvízla otázka Ježíše Krista, Syna Božího, na dva pokřikující slepce u Jericha. „Co chcete?“ ptá se Pán. Co by asi mohli chtít jiného než znovu vidět!

Snad je to zbytečné říkat, ale raději to nevynechám. Bůh je napříč Bibli líčen jako bytost, která vše ví. Nic před ním není skryto (Ž 4,13; 139,2–4; L 6,6–8). Ví, co chceme, ještě než si to sami uvědomíme (Mt 6,8). Ví, který člověk bude jednou žít věčně, ještě než se ten člověk narodí (Zj 13,8). Když se tedy na něco ptá, není to proto, aby se informoval.

Ani člověk se vždy neptá kvůli informaci. Jsou otázky, které mají rozproudit diskuzi a mají podobnou funkci jako debata o počasí. Jsou také řečnické otázky, kdy se ani odpověď nečeká a smyslem otázky je provokovat posluchače k přemýšlení. Podobnou úlohu mají otázky, které pokládá psycholog při psychoterapii. Ten pokládá i takové otázky, které by si klient sám ani nepoložil, protože jsou mu nepříjemné. To proto, že se při nich vzpomíná na události, při kterých mu bylo ublíženo nebo kdy on sám se zachoval zle. Takové otázky ho nutí k novým životním rozhodnutím a ta člověk dělá nerad.

Toto kázání je věnováno první otázce, která je v Bibli. Zaznívá krátce po pádu do hříchu a je to vlastně počátek Boží terapie největšího lidského problému. Je to triviální otázka ze zahrady Eden: Kde jsi?

Pravda o člověku

Jak je ta otázka jednoduchá, tak velká je v ní hloubka. Je v ní dokonce pravda; o Bohu i o člověku. To může znít zvláště. Jak může být v otázce nějaká pravda? Pravda přece z principu může být jen oznamovací věta.

Jenže už z toho, že je taková otázka vůbec položena, se dá leccos vyčíst. Ptal by se Bůh na takovou věc, kdyby lidé byli na svém místě? Místo toho, aby běželi Bohu vstříc, schovávají se. Jejich problém je však hlubší než to, že jsou na špatném místě. Vzdálili se od Boha nejen místně, ale také a hlavně mentálně. Je to vidět z jejich následného rozhovoru s Bohem.

První lidé jsou ochotni přiznat, co se stalo. Nejdou cestou mnoha podezřelých, kteří svou účast na kriminálním deliktu zapírají. Konec konců důsledky jsou očividné – jejich zahalení a skrývání se před Hospodinem vypovídá samo o sobě. Čím se však od pozdějších zločinců neliší, je neochota přiznat odpovědnost. Muž jedl, protože mu dala jíst žena, přesně ta, kterou mu dal Hospodin. V odpovědi nezaznívá ani náznak připuštění vlastní viny. Nezodpovězenou otázkou pak je, jestli viníkem celé situace je žena, nebo Hospodin sám (!), protože bez něho by žena vůbec nebyla. A co žena? Její situace je těžší, protože má omezenější okruh adeptů, na které je možné svést vinu. Naštěstí je tu had, který ji svedl.

Adam i žena měli naprostou pravdu ve všem, co Bohu řekli. Události se odehrály přesně tak, jak to vylíčili. Měli pravdu, jak to slovo vní-

máme dnes. V Bibli má však pravda osobitý nádech. Ježíš o sobě říká, že je pravda (J 14,6), pravda jde v ruku v ruce s milostí (J 1,17) nebo s právem (Ž 111,7), kdy právem se rozumí to, že jsou dány stejné podmínky bohatým i chudým. Adam a jeho žena měli pravdu, a přitom ji vlastně neměli. Jejich intimní kontakt s Bohem je pryč. Kde tedy jsou? Už nejsou na jedné straně s Bohem. Jsou sice fyzicky ještě v rajske zahradě, ale svým duchem už jsou jinde. Když je později Bůh ze zahrady vyžene, vlastně tím jen fyzicky vyjádří to, co už se odehrálo v jejich hlavách.

Pravda o Bohu

To je pravda o člověku, teď ta pravda o Bohu. Čím srdce přetéká, tím ústa mluví, říká Pán Ježíš (L 6,45). To platí i o otázkách. Na čem nám záleží, na to se nejvíce ptáme. Kdo je na peníze, ten se často vypyává na majetek. A na co se ptá Pán Bůh? I když chybí nějaké ovoce z veledůležitěho stromu, Bůh se po něm neshání, ale hledá lidi.

Bůh se ptá, ale dozvídáme se my. On se nepotřebuje nic dozvědět, všechno ví dopředu, raději znovu opakuji. Co se tedy dozvídáme? To, že má Bůh zájem. Že mu není jedno, co se s lidmi děje. Že je do nich stále ochoten investovat svou energii. Že nezná pojem „povolené ztráty“. Mohl by si snadno stvořit jiné lidi, ale On touto cestou nejde. V této souvislosti stojí za připomenutí Ježíšova podobenství z L 15. Pastýř nechá devadesát devět ovcí v pustině a jde hledat tu jedinou ztracenou. Žena převrátí dům vzhůru nohama kvůli minci menší hodnoty, a když ji najde, uspořádá kvůli tomu oslavu, která je asi nákladnější než cena nalezené mince. A konečně, otec vyhlíží a přijímá zpět ztraceného syna, který ho předtím silně zneuctil.

Tímto se křesťanský Bůh liší od všech jiných bohů a bůžků. Je velmi osobní a zainteresovaný. Není nějakou neosobní pravdou, která se dá jen obtížně uchopit a která nezavazuje. Ne každý to ocení. Mnoho lidí chce věřit v Boha, ale takového, který se moc neplete do jejich věcí a který je tu, aby plnil lidská přání. Jako džin z Aladinovy lampy. Takový ale Bůh Bible není. Sice bere člověka takového, jaký je, ale nespokojuje se s tím, jaký je, a chce pro něj lepší život. Proto Bůh nečekal na to, až budou lidé hledat jeho. To by se načekal. Vždyť lidé se před ním schovávají, netouží po kontaktu s ním. Jestli se má něco dalšího dít, musí to být Bůh, kdo to iniciuje.

Proč to dělá? Vždyť jeho samého nehledá nikdo (Ř 3,11). Lidé neoplácejí jeho štědrost. Stojí mu to za to? Určitě nás neuspokojí odpověď, že asi ano, jinak by to nedělal. Podobnou otázku mi položil kazatel, který mě provázel ke křtu. Odpověděl jsem, že z lásky. „A proč nás Bůh miluje?“ pokračoval. „Protože takový je,“ odpověděl jsem. Dál už se neptal.

Lidské chování kontrastuje s tím Božím na všech úrovních. Zatímco Bůh se angažuje, na lidech je vidět ve chvíli krize nezájem o druhého. Adam nemá nejmenší problém ukázat prstem na svou ženu, kterou předtím přijal za svou součást. Já za nic nemohu, to ona, a ji jsi mi dal ty! Bůh hledá, lidé se schovávají. Bůh řeší, lidé problém zakrývají.

Příběhy ze života

Počátkem léta proběhl českými médii tento příběh: Mladý cestovatel navštívil malý brazilský ostrov. Na tom ostrově byla krásná vyhlídka, poeticky pojmenovaná Papouščí. Bylo to k ní jen pár hodin ne moc obtížné cesty. Procházka se však neplánovaně protáhla na několikadenní drama. Na špatně značené cestě s mnoha slepými odbočkami muž zabloudil. Rozhodl se věřit svému orientačnímu smyslu a jít mimo cestu. Nevyplatilo se to. Džungle byla hustší a hustší, až zabloudil. Telefon nefungoval, navigace také ne. Do bosých nohou ho řezaly listy ostré jako žiletky. Došly zásoby, došla i voda. Naštěstí narazil na potok, jehož voda se později ukázala jako pitná. Uvažoval takto: potok se musí vlévat do moře; když se dostanu do moře, malý ostrov obepluju a dostanu se k hotelu. V hornaté džungli se však potok klikatil a neměl se k tomu vtéci do moře. Když toto trvalo již 3. den, začal se mladík bát o svůj život. Již několikrát nad sebou slyšel vrtulník, ale neviděli ho. Nakonec ale byl zachráněn. Kdo na tom má hlavní zásluhu? Jeho houževnatost? Záchranáři? Všechno to začalo tím, že chyběl svojí brazilské kamarádce. Ta kontaktovala jeho české přátele. Ti kontaktovali české úřady. Ty kontaktovaly brazilské úřady, a tak se rozběhla záchranná operace. Díky tomu, že dívku zajímalo, kde on je, byl zachráněn.

Uvažujme nyní šířeji. Lidský zájem zachraňuje i v jiných situacích. Jedna žena umírala na těžkou nemoc. Jestli to byla rakovina nebo něco jiného, si už nepamatuji. Měla manžela a malé děti. Jednou jí manžel v nemocnici prosil, ať neumírá, že ji potřebuje. Předtím jí to neřekl.

Ne, že by to nevěděl, jenom jí to neřekl. A ona to chtěla slyšet. Teď se to stalo a její nemoc zaznamenala radikální obrat. Tím nechci říci, že takhle to funguje vždy. Berte to jen jako ilustraci, jak mocný může být lidský zájem o druhého.

Je zajímavé, že něco podobného funguje i na úrovni buněk. Buňka se dá chápat jako malý organismus, který se svým okolím komunikuje prostřednictvím čidel zabudovaných do buněčné membrány. Zvýší-li se např. hladina krevního cukru, dostanou příslušné buňky signál, aby ho zpracovaly. Tím signálem se rozumí molekula, která se naváže na buněčné čidlo, jež pak signál předá dovnitř buňky. Jsou však zvláštní čidla, která jako by nic nedělala. Přesto mají velmi důležitou funkci. Když na ně nepůsobí žádný signál, buňka podstoupí buněčnou smrt zvanou apoptóza. Čidla musí být aktivována, aby buňka přežila. Laicky řečeno: okolní buňky musí vyjádřit zájem, aby buňka žila, a pokud se tak neděje, buňka podstoupí řízenou buněčnou smrt, spáchá sebevraždu. Rakovinové buňky tento mechanismus postrádají, jsou sobecké, je jim jedno, jestli je okolní tkáň potřebuje.

Tak je to vlastně i s lidmi. Lidé potřebují slyšet, že má někdo o ně zájem, a to nejen ve chvílích krize, ale pořád. Kterí lidé páchají nejčastěji sebevraždu? Ti, kteří jsou sami a cítí se opuštěni. Je pak s podivem, že někteří mladí lidé dnes nechtějí navazovat trvalé vztahy, protože je pro ně obtížná představa, že musí někomu vysvětlovat, kam večer jdou. Ale vždyť je to hezké, když se někdo zajímá, co dělám, a čeká, kdy se vrátím domů. Tyto postoje osobně vnímám spíš jako obavu, že by to nemuselo vyjít, než že by tito lidé absentovali potřebu něčí blízkosti.

Kde jsi ty?

To jsme se ale ze zahrady Eden dostali dosti daleko. Vráťme se k původní otázce: „Kde jsi?“ Obvykle ji pokládá člověk Bohu, když se nedaří. Ani nečeká na odpověď – je to stížnost na Boha, který nejedná, když je zle. Tazatelům otázku nevyčítám, někdy lidé skutečně strašně trpí. Sám se takto neptám. Bůh je přece tam, kde je vždy. Zajímavější je spíše jeho otázka, kde jsem já? Jsem na správném místě? Díky, Bože, že se ptáš, že ti není jedno, jak žiju. I když se mi někdy tvé otázky nechce poslouchat, ptej se dál. Pomáhá mi to k růstu. Když mě nebudeš popichovat, budu klesat. Také je to pro mě signálem, že má

z tvého pohledu stále smysl se se mnou bavit. I když na řadu tvých otázek neznám odpověď, je pro mě radostí vědět, že na mě pamatuješ.

Vážený čtenáři, zajímejte se o to, jak jsou na tom lidé kolem vás. Mohou vypadat sebejistě, ale uvnitř mohou být úplně rozervaní. Často jim nebudete moci pomoci, ale už jen to, že se budete upřímně zajímat, je povzbudí. To stejné přeji i vám. Abyste nebyli lhostejní k lidem kolem vás. Co si budeme nalhávat. Stát se to může, dokonce i v křesťanském sboru. A když ten zájem zrovna nepřichází, obraťte se na Boha a vyčkejte, až vás pozvedne On.

TRI NAJDÔLEŽITEJŠIE OTÁZKY, ALEBO AKO ZAČAŤ ODZNOVU

/Mikuláš Pavlík/

Ako kazateľ som zažil veľa výborových stretnutí, ale jedno sa mi zvlášť vrylo do pamäti. Bolo to dosť napäté rokovanie a predstavitelia obidvoch názorových prúdov nepoužívali vždy ten najjemnejší slovník. Jeden brat, ktorého si v zbore všetci vážili pre jeho múdrosť a rozvahu pri rozhodovaní, bol celý čas ticho. Nepovedal ani pol slova. Kazateľ sa na neho po čase obrátil s prosbou, aby sa aj on k problému vyjadril, pretože jeho názor mohol vec ovplyvniť. Muž po chvíli tichým hlasom prehovoril: „Zistil som, že v mnohých prípadoch je najlepšou odpoveďou byť ticho.“

Ticho ako názor? Ticho ako odpoveď?

Táto príhoda mi prišla na myseľ, keď som si prečítal 21. kapitolu Jánohvo evanjelia, ktorá hovorí o Ježišovom stretnutí s učeníkmi po vzkriesení. Keď čítam o povel'konočných udalostiach aj v ostatných evanjeliách, prekvapuje ma, ako málo slov z Ježišových úst tam zaznie, ako málo sa tam hovorí. Už ako dieťa som si v kostole pri evanjeliových čítaniach kládol otázku, prečo Ježiš po vzkriesení nepredniesol nejakú slávnostnú reč, prečo nám nezanechal viac dôkazov o svojom vzkriesení, prečo nám nepovedal viac o tom, ako je to na druhom svete. Pýtal som sa, prečo učeníci nevyužili Ježišovu prítomnosť na nejaké interview, ktoré by vnieslo svetlo do tajomstiev vzkriesenia, spasenia či pomohlo nájsť odpovede na riadenie a budúcnosť cirkvi.

Nijakú podobnú otázku však nepočujeme. Ak aj padne nejaké slovo, hovorí väčšinou Ježiš a aj to veľmi zriedka. Tak to bolo aj vtedy pri Tiberiadskom jazere. (Ján 21,1–5)

¹Potom sa Ježiš zase zjavil učeníkom pri Tiberiadskom mori. A zjavil sa takto: ²Boli tam pospolu Šimon Peter a Tomáš, prímenom Dvoj-

ča, Natanael z Kány Galilejskej, synovia Zebedeovi a dvaja iní z Jeho učeníkov. ³Šimon Peter im povedal: Idem loviť ryby. Hovoria mu: Ideme aj my s tebou. I vybrali sa a vstúpili na loď, ale v tú noc nič nechytili. ⁴Už na úsvite stál Ježiš na brehu, ale učeníci nevedeli, že je to Ježiš. ⁵Riekol im teda Ježiš: Deti, či máte niečo zjesť? Odpovedali Mu: Nemáme. ⁶A On im riekol: Spustíte sieť napravo od lode a nájdete. Spustili teda, a ani ju nevládali vytiahnuť pre množstvo rýb. ⁷Tu povedal Petrovi učeník, ktorého Ježiš miloval: To je Pán! Keď Šimon Peter počul, že je to Pán, prehodil si plášť – bol totiž nahý – a hodil sa do mora. ⁸Ostatní učeníci prišli však na lodi, lebo neboli ďaleko od brehu, len asi na dvesto laktov, a ťahali sieť s rybami.

V Jánovom evanjeliu v 21. kapitole čítame, že nočným chladom skrehnutí apoštoli, nevyspatí a znechutení po celonočnom neúspešnom lovení rýb, zazreli na brehu neznámeho muža, ktorý ich žiadal o jedlo. Pretože nič nechytily a nemali ho čím ponúknuť, neznámy muž im ukázal miesto, kde majú spustiť siete. Po zázračnom úlovku učeník Ján spoznal v neznámom Ježiša, ich Pána, a keď sa to dozvie Peter, bez váhania skočí do mora, aby bol čím skôr na brehu pri Ježišovi. Ostatní učeníci obrátia svoju loďku a chvatom priplávajú k brehu, pretože tiež chcú byť s Ježišom.

V ďalšej časti čítame, že Ježiš im pripravil pahrebu s rybou a chlebom a pozval ich k jedlu. Vo verši 12b Ján zaznamená zaujímavý detail: „A ani jeden z učeníkov sa Ho neodvážil spýtať: Kto si Ty? Lebo vedeli, že je to Pán.“

Raňajky na brehu jazera prebehnú v tichu. Ježiš rozdáva učeníkom chlieb a rybu a všetci mlčia. Nie je to zvláštne? Apoštoli bezodkladne priplávali k Ježišovi, zohrievajú sa pri ohni a... mlčia. Stačí im, že sú pri ňom. Nikto sa na nič nevypytoval.

Vieme si predstaviť, žeby sme sa my takto mlčky stretli s Ježišom? Po vzkriesení je predsa tak veľa tém, ktoré by sa dali otvoriť. Sedieť len tak ticho, nie je to strata času? Ak už máme vedľa seba samotného Kráľa vesmíru, nie je to vhodná chvíľa na to, aby sme mu porozprávali o tom, čo prežívame? Čo nás trápi? Čo by sme potrebovali? Pokušenie hovoríť je veľmi silné. Aj v našom duchovnom živote mu často podliehame. Navykli sme si viac hovoriť, ako byť ticho. Keď si oddelíme čas na súkromnú pobožnosť, väčšinou sa modlíme a naša modlitba to je rozprávanie. Aj v zbere celú sobotu niekto hovorí, v sobotnej škole,

v kázaní. Lahšie je odviešť nejaký výkon, nejakú prácu, ako byť v Kristovej prítomnosti ticho.

Toto stretnutie je zvláštne – apoštoli priplávali k Ježišovi, zohrievajú sa pri ohni a... mlčia. Stačí im, že sú pri ňom. Nikto sa na nič nevypytoval. Ani vtedy na vrchu Tábor sa nikto nič nevypytoval – ani Mojžiša ani Eliáša. Všetci mlčali, jednoducho im bolo s Ježišom dobre. „Pane, dobre je nám tu,“ zhrnie pocity všetkých Peter. Zrejme to, čo prežívali, vylučovalo akékoľvek otázky, akúkoľvek reč, pretože sa to nedalo vtesnať do slov. Byť s Ježišom dáva odpoveď na všetko.

Nebýva to tak i medzi ľuďmi, čo sa veľmi milujú? Nie je láska niekedy umením mlčať vo dvojici?

Naším povolaním je práca so slovom. Kázanie, vyčovanie. Učíme sa rečníckemu umeniu. Nikto ma však neučil umeniu mlčať. Skúsili ste už niekedy byť tak sami s Ježišom a v tichom vedomí jeho prítomnosti nič nehovoriť, len mlčať? Prežiť, že ktosi ma má rád, je so mnou a všetko o mne vie? Nemusím mu nič dokazovať ani hovoriť. Nemali ste pocit, že slovami by sa mohlo všetko len zmenšiť alebo pokaziť?

Ak náš vzťah k Bohu nemá takýto dôverný charakter, čosi mu chýba. Chcel by som prežiť také ráno s Ježišom. Prežiť jeho mlčiacu prítomnosť, keď je ticho výrečnejšie ako tie najvznešenejšie slová. Možno je najvyšší čas, aby sme nášmu vzťahu k Bohu vrátili jeho dôverný charakter. Aby naša modlitba, kázanie, celá služba boli predovšetkým stretnutím sa s Kristom, hoci aj bez slov, ale skutočným živým stretnutím.

Spoločné raňajky sa však neskončia v tichu.

¹⁵Keď si zajedli, riekol Ježiš Šimonovi Petrovi: Šimon, syn Jonášov, miluješ ma väčšmi ako títo?

Ježiš do tohto ticha vysloví jednu otázku: Miluješ ma? Kládie ju Petrovi, ale ako ozvena dolieha až k mojim ušiam: Miluješ ma? Petrovi prestalo biť srdce. Čakal všetko, len nie takú intímnu a rušivú otázku.

Otázka: Miluješ ma? A odpoveď na ňu sú tým najdôležitejším predpokladom našej kazateľskej služby a kresťanstva vôbec. Prečo? Započúvajte sa do textu:

Odpovedal Mu: Áno, Pane, Ty vieš, že Ťa milujem. Riekol mu (Ježiš): Pas mojich baránkov! ¹⁶Po druhý raz spýtal sa ho zase: Šimon, syn Jonášov, či ma miluješ? A on Mu odpovedal: Áno, Pane, Ty vieš, že Ťa milujem. Riekol mu: Pas moje ovečky! ¹⁷Aj po tretí raz sa ho spýtal:

Šimon, syn Jonášov, či ma miluješ? Peter sa zarmútil, že sa ho po tretí raz spýtal: Či ma miluješ? a odpovedal Mu: Pane, Ty vieš všetko; Ty vieš, že Ťa milujem. Riekol mu Ježiš: Pas moje ovečky!

Ježiš sa najprv spýtal: Miluješ ma? A až keď sa ubezpečil o Petrovej láske, poveril ho pastierskou službou: „Pas moje ovečky.“ To poradie je kľúčové. Ak nemiluješ Ježiša, nemôžeš slúžiť. Ak slúžiš bez lásky, napĺňaš možno svoje osobné ambície, možno túžbu po dôležitosti a moci, len nie Kristovo poverenie. Až príliš často sa služba bez lásky stala v dejinách „posvätenou“ formou diktatúry a autokracie.

Henri J. M. Nouwen v knihe *V mene Ježiša* napísal:

„Pozrime sa na Ježiša. Svet mu nevenoval nijakú pozornosť. Bol ukrižovaný a pochovaný. Svet v očakávaní uplatnenia moci, vplyvu a autority odmietol jeho posolstvo lásky. No hľa, zjavil sa s ranami na oslávenom tele priateľom, ktorí mali oči, aby videli, uši, aby počuli, a srdcia, aby pochopili. Tento odmietnutý, neznámy, zranený Ježiš sa jednoducho opýtal: ‚Milujete ma, naozaj ma milujete?‘ On, ktorého jediným cieľom bolo ohlasovať bezpodmienečnú Božiu lásku, mal len jednu otázku: ‚Milujete ma?‘ Otázka neznie: Koľko ľudí vás berie vážne? Čo všetko sa chystáte uskutočniť? Môžete mi ukázať, čo ste dosiahli? Ale: Našli ste zaľúbenie v Ježišovi? Inak položená otázka by mohla znieť: Poznáte vteleného Boha?“

Dnes nás Ježiš symbolicky pozýva na breh Tiberiadskeho jazera, kde nám pripravil chlieb a rybu. Pozýva nás do ticha spoločenstva s ním.

„Podťe a jedzte...“ Učeníci sa nepýtali, vedeli, že je to Pán.

Aj my to vieme: Ježiš je Pán. Inak by sme tu neboli. Zdá sa však, že to nestačí. Ježiš kladie ešte jednu otázku: Miluješ ma? Miki Pavlík, miluješ ma?

Táto otázka ma privádza do rozpakov, mätie ma. Podobne ako Petra. Radšej by som počul od Ježiša otázku, koľko rokov už pracujem ako kazateľ? Koľkých ľudí som pokrstil? Koľko vysokých škôl som absolvoval? Chcel by som Ježišovi ukázať svoj pracovný výkaz. Jednoducho sa predviesť v niečom, v čom som dobrý, čo sa dá spočítať. Napríklad aj to, koľko darov som už cirkvi odviedol. Chcem mu povedať, čo som už dokázal, čo sa mi za tie roky služby podarilo.

Ale Ježiš akoby ma nepočul: Na to sa ťa nepýtam. Kladiem ti inú otázku: Miluješ ma?

„Pane, som kazateľ, zástupca riaditeľa, vedúci oddelenia, predseda únie, tajomník divízie, vediem úspešné evanjelizačné kampane, pracujem s mládežou, založil som už niekoľko nových zborov...“

Oceňujem to, ale na to sa ťa nepýtam: Miluješ ma? Zaznie už po tretíkrát.

Milujem Ježiša? Otázka, ktorá mi nedá spať. Nemám odvahu odpovedať áno. Viem si predstaviť ako sa cítil Peter. Cítim sa podobne. Rozumiem mu. Je príliš vážna a dôležitá, aby sa na ňu dalo odpovedať len tak, na počkanie.

Ako možno milovať Boha? Od malička ma učili Boha poslúchať, rešpektovať ho, báť sa ho, mať pred ním úctu. Ale milovať ho? Kde sa to dá naučiť?

Ježiš mi však túto otázku nástojčivo kladie znovu a znovu: Miluješ ma?

Podobne ako Petrovi, ani mne sa neodpovedá ľahko. Keby som nemal istotu, že ma Pán miluje, že ma miloval ako prvý, nikdy by z mojich úst nemohlo zaznieť: „Áno, Pane, ty vieš, že ťa mám rád.“

„CHCEŠ BÝT DOKONALÝ?“ – Signály hluboké proměny zbožnosti v Matoušově evangeliu /Roman Mach/

„Mistře, přikázání zachovávám od svého mládí. Co mi ještě schází?“ – kdo by neznal toto zastavení. Otázky tehdy vyslovené jsou stále s námi. Neboť co důležitého by mohlo – v tehdejšímu pohledu praktikovaného judaismu – scházet? A proč Mistr odpovídá otázkou „Chceš být dokonalý?“

Tuto pasáž uvádějí všichni tři synoptici. My ji budeme číst v Matoušově podání, a to napřed ve světle dvou jiných výrazných Matoušových pasáží, které mohou celou věc překvapivě osvětlit. Tyto texty u synoptiků paralelu nemají – půjde tedy o něco jedinečně Matoušovského.

Každý z novozákonních evangelistů má svůj hlas a „maluje svým vlastním štětcem“ – o někom to platí více (Jan), o někom méně (Matouš vůči Markovi). Matoušovo evangelium je mezi ostatními výrazné mimo jiné tím, že cílí na judaistické čtenáře, kterým chce vyložit svého Mistra. To se pozná například z Matoušových citací ze Starého zákona ve smyslu „To se stalo, aby se naplnilo slovo proroka...“ (a podle dalších specifik Matoušova psaní).

Zapamatujeme si tedy pro následující chvíle, že Matouš cílí na židovstvo, na vyznavače judaismu, informované Písmy Starého zákona – a také to, že Matouš má k judaismu určitým způsobem blízko. Budeme to totiž při čtení potřebovat.

1. „Pojďte ke mně všichni...“

(Mt 11,28–30; ČSP s úpravami; nemá paralelu u synoptiků!)

*„Pojďte ke mně všichni, kdo se těžce namáháte (jste vyčerpáni)
a máte naloženo, a já vám dám odpočinutí.*

Veźměte na sebe mé jho a učte se ode mne,

*(neboť jsem tichý a pokorný v srdci);
a naleznete odpočínutí svým duším.
Vždyť mé jho je příjemné a můj náklad (nikoli břemeno!) je lehký.“*

Překvapuje vás na tomto pozvání něco? Mělo by!

Přichází po výrazných výrocích o netečnosti tohoto pokolení a o pokání... („kázal v jejich městech“)... A vzpomínáte: cílí na posluchače, který je znalý judaismu... Takže: kdo a čím byl tehdy takto obtížen, doslova „naložen“?

Tehdejší posluchači, to nebylo nějaké mezinárodní posluchačstvo různých vyznání, různých náboženství a bezvěrců: byly to především různé skupiny judaismu (židovstva). Hlavní budou pro nás dvě: jednak školení náboženští lidé typu hnutí farizeů, „čistých“, kteří žili životem vlastně řádovým – opravdu přísným. A pak ti tzv. „hříšníci“, což byli rovněž příslušníci národa a těžce víry, nežili však ve stejném systému zachovávání. Což neznamenovalo, že by nábožensky nepraktikovali – to bylo individuální.

Čím tedy mohli tito posluchači být tak těžce naloženi? Řecký text hovoří o vyčerpání, udřenosti. Hlavní možnosti jsou zde dvě:

1) Život jim naložil. To se stává a mnozí to znáte. Stanou se věci, které nejsou lehké...

Může být. Ale: stojí zde slůvko *fortion* (náklad), nikoli *baros* (břemeno);

Mistrova řeč má duchovní, náboženské ladění a zdá se, že spíše zapadá do napjaté diskuze mezi tehdejším judaismem a Kristem;

a co více: od Matouše víme, že náboženští učitelé tomuto lidu „svazovali a nakládali“ těžká náboženská břemena (Mt 23,4).

V tom případě je zde druhá hlavní možnost:

2) Posluchači mají „naloženo“ nábožensky – ve smyslu předpisů a nároků k zachovávání.

Jako judaisté jsou povinni zachovávat všechny předpisy Tóry plus všechny další, které za staletí přibyly. Vzpomínáte, jak toto nazval apoštol Petr ve Sk 15 (v diskuzi právě o tom, co je nutno zachovávat)? „Proč chcete vložit na šíji učedníků jho, které nebyli schopni unést ani naši otcové, ani my?“ (Sk 15,10).

Teď už je to velmi zajímavé: „Pojďte ke mně,“ říká těmto zbožným věřícím lidem Matoušův Ježíš – „a já vám (v náboženském smyslu) dám odpočinutí.“

Je třeba dovysvětlit... Nový zákon představuje v Božím díle velký bod obratu, posun, proměnu. Výrazné posuny v pochopení i praxi zbožnosti jsou někde zmíněny nenápadně a jinde výrazně. Některé z nich se zdají nenápadné pouze nám, protože nejsme posluchači z tehdejšího židovstva – jim tytéž signály musely znít velmi výrazně.

Tento první signál se týká samotné podstaty křesťanství ve srovnání s dosavadním judaismem: následovat Mistra, to už se neotáčí okolo celé Tóry (jako systému), nýbrž okolo osoby Ježíše a hodnot evangelia. Jeden z důsledků je ten, o kterém čteme: lidé, kteří přetěžovali své náboženství tak, až z toho byli udřeni, potřebují vejít zcela novými dveřmi. Ty dveře jsou v Kristu a vedou k úplně nové zbožnosti.

Je to cesta od „náboženské dřiny“ k duchovnímu odpočinutí; pro novozákonní pisatele pisatele kontrast jako noc a den. (Pamatujme: oni sami do křesťanské zkušenosti vstoupili z judaismu...)

A abychom nebyli na pochybách, následují slova:

„Vezměte na sebe mé jho“ –

to jho je doslova příjemné, dobré

a „můj náklad“ je (doslova) lehký.

Pozor, není zde slovíčko „břemeno“ – to obvykle představuje negativní zátěž. „Náklad“ v Novém zákoně znamená to, co se nést má, co je v životě užitečné. I Matouš, který má k judaismu blízko, tedy vidí (jako jinde Petr či Pavel) kontrast dvojí zbožnosti, té zatěžující, a té osvěžující.

Ptáte se, jak se tohle mohlo stát? Že si lidé na sebe tolik naložili? Domnívám se, že v tomhle je náš lidský sklon často podobný i dnes: pojmout náboženství, zbožnost, jako něco, co „nám po právu naloží“, protože jsme mizerové a zasloužíme si to.

Ale zde se autoritativně říká něco opačného. „Pojďte ke mně, nikoli k systému (k tóře, předpisům)“ – a já vám dám odpočinutí.

Většina z nás je už na cestě víry nějaký ten pátek. Něco už jste zažili, promysleli si, vyzápasili... Právě proto nám tento výrok ukládá domácí úkol: přesvědčit se, ujistit se, že jsme vešli do života víry těmito dveřmi; že jsme byli naloženi a unaveni, a když nám odlehčil, dal nám duchovně „odpočinout“. Anebo jsme snad vešli jinak? Nebo jsme časem nějak dopluli k tomu opačnému přístupu? Naložit sobě, naložit

druhému, vždyť si to zasloužíme... Budeme se cítit bezpečněji, když si naložíme víc...

Život je nesnadný a my lidé od náboženství očekáváme, že nám s tím pomůže – s našimi nejistotami, úzkostmi, zmateností... A ta náboženská odpověď na naše pociťované problémy může, jak se zdá, mít dvě podoby – navzájem úplně opačné.

2. „Nedomnívejte se...“

Mt 5,17–20 (kázání na hoře – náročné, přísné; část 17–20 nemá u synoptiků paralelu!)

„Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem je zrušit, nýbrž naplnit.“ (Nepomine ani čárka, dokud se vše nenaplní... Matouš má tento respekt. Ale...)

Prekvapuje vás tento výrok něčím? Měl by!

„Nepřišel jsem Zákon zrušit“? Matouš píše židovstvu. Proto není třeba těmto posluchačům vysvětlovat, že rabi, učitel zákona, se nechystá zrušit Zákon. Pokud by se k tomu chystal a řekl by to nahlas, byl by za to přísně postihován... (Učitel Zákon pouze vysvětluje a aktualizuje...)

Ale Matouš tohle výrazně zmínil – a považuje za důležité, aby to jeho judaistický čtenář nepřehlédl: Ježíš je v jeho pohledu někdo tak autoritativní, že opravdu přichází v úvahu otázka, co přišel učinit se Zákonem. Ano, ve světle Kristova příchodu je třeba přemýšlet, jak je tomu nyní – ve světle Krista – s Tórou.

A co tedy přišel učinit? Nikoli zrušit, nýbrž přivést k naplnění, či dokonce k završení. Toto vyjádření neznamená pouze něco jako „já jsem to přišel naplňovat tak jako vy“. Mistr zde říká „Já jsem Zákon a Proroky přišel naplnit, přivést k úplnosti, k završení. Já jsem naplněním... završením...“ A to, jako když se naplní čas nebo nádoba...

To, co možná na první poslech nezní tak výrazně nám, muselo znít velice výrazně jim. Protože to bylo autoritativní slovo vyslovené nikoli pod, nýbrž nad Zákonem...

3. „Mistře... co mi ještě schází?“

V tomto světle už můžeme přikročit k naší „tázavé“ pasáži:

Mt 19,20 „Mistře... co mi ještě schází?“ (podobně rovněž u Marka a Lukáše – tedy „trojhlas“).

(Kontext: „Mistře, co dobrého mám činit, abych obdržel život?“ „Zachovávej přikázání.“)

Mladík mu řekl: „To všechno zachovávám od svého mládí. Co mi ještě schází?“

Pozor, nemusel to být – při jejich počítání věku – „mladíček“ („neaniskos“ = svobodný muž ve věku 24–40 let /!/).

Čili muž v mladší dospělosti.

„Mistře, co mi ještě schází?“ Překvapuje vás ten výrok něčím? Měl by.

Matoušova čtenáře totiž překvapovat musel. Proč? Posluchači byli judaisté. Ten mladý muž byl judaista. Pokud takto zachovává přikázání, není co přidat. Je to na pochvalu. Považte, on je chodícím obrazem úspěchu a požehnání. Mladý a už bohatý; přikázání zachovává od mládí... To je na slovo uznání, předloha pro druhé, příklad k následování.

Ne však pro Matouše – ani pro Matoušova Mistra.

U Matouše (nejen...) se totiž dočítáme, že nad tímto příkladným typem judaismu něco nábožensky scházet může, a to dokonce něco velmi zásadního. A že to může být i pociťováno...

„Ty chceš být teleios?“ Ty chceš být úplný (zletilý, zralý)?

V tom případě odlož ten svůj dosavadní úspěch (zámožnost) a – pojď za mnou, řekne Mistr.

Drobný, nebo velký signál? Mistře, co mi nad (dosavadním, legitimním) zachováváním přikázání schází?

Kristus není pouhým dalším článkem víry, který si má ten muž – praktikující judaista – pouze doplnit ke své dosavadní náboženské teorii a praxi. „Pojď za mnou“ – to je mnohem víc... Ale není to „těžké“...

Křesťanství, to podle Matouše znamená vstoupit na cestu víry znovu, novými dveřmi, a jinak.

U Matouše tato logika začíná „odpočínutím“ od vyčerpávajícího náboženského nákladu, dřiny (viz Petrův výrok ve Sk, viz Pavel o „otroctví“ v Ga...). Ve světle srovnání dosavadní zbožnosti s tím, co přišlo v Kristu, neváhají novozákonní autoři vyjádřit tento kontrast znovu a znovu výraznými slovy.

Pokračovali jsme u Matouše pochopením vztahu Krista k Zákonu a Prorokům. On je naplněním a završením... (My už naplnujeme Zákon skrze něj... Ř 8). Jeho výklad Zákona nyní rozhoduje...

A dále to pokračuje výslovným signálem o tom, že dosavadní zachování, byť svědomité a dobře míněné, byť navenek úspěšné, už nestačí – že bez Krista něco naprosto zásadního schází a že to může dokonce být i výrazně pocíťováno...

Tři Matoušovy signály dobře informovanému oku a uchu judaistického čtenáře. On je nepřeslechne, nepřehlédne.

Připomíná mi to nenápadnou knihu reformního rabína Jacoba Neusnera „Rabi mluví s Ježíšem“. Tam je krásně vidět, jak na „nenápadné“ Ježíšovy výroky v evangeliích reagovalo zasvěcené ucho...

Drobná aplikace. Úvahy o naší složité době... o lidech... o sdílení evangelia... o budoucnosti sboru... dobrá debata, zájem další osoby... ale i obtížná zkušenost, která volá po duchovní odpovědi nebo upokojení... To všechno vyvolává „žízeň“. Číst Bibli nebo poslouchat kázání bez takové „žízně“, pouze „ze systému“, to může člověku přinést náboženskou dřinu, nudu, nechuť – nebo i touhu po něčem výraznějším, „ostřejším“, čili po výrazném zážitku, radikalismu, úletu...

Závěrem: zdá se, že všechno to zbožné v našem životě můžeme dělat ze dvou typických důvodů:

- 1) Nějak cítíme, že to máme předepsáno, že se to prostě musí, že je to „systém“. A protože jsme rošťáci, zasloužíme si pořádný náklad povinností... A pak se časem stane naším největším přáním, aby nám už všichni „dali pokoj“ a my se od nich oddělili... Křesťanství ale není oddělené náboženství...
- 2) Našli jsme u Boha „odpočinutí“, už víme, jaké to je, když nám to něco duchovně dává – jak to „chutná“. Už máme ze svých vlastních důvodů vážný zájem o Ježíše a evangelium. Takový, že už není třeba hledat něco zábavnějšího, nábožensky přísnějšího, pocitově „jistějšího“ nebo názorově vyhrocenějšího...

Přeji vám s Boží pomocí to druhé.

KDE JSI?

/Michal Balcar/

Úvod

První otázky v Bibli se objevují až ve třetí kapitole knihy Genesis. Do té doby se nikdo na nic neptá, protože je všechno jasné. Až v okamžiku, kdy do idylického světa prvních lidí vstoupí hřích, začnou být věci nejasné a rozmlžené. A kupodivu tím, kdo se začíná ptát, je sám Hospodin Bůh. Otázky v textu (Gn 3) zazní přesně čtyři (Kde jsi? Kdo ti pověděl, že jsi nahý? Nejedl jsi z toho stromu, z něž jsem ti zakázal jíst? Cos to učinila?), nicméně tématem našeho přemýšlení budou pouze první dvě.

Celá scéna je uvozena neobvyklým výjevem Božího procházení se po zahradě. Nebývalost této scény naznačuje již gramatika. Velmi časté hebrejské sloveso „chodit“ (h-l-ch) má zde podmět, jenž již nikdy jindy v celém textu Starého zákona nezíská. Je jím Hospodin. A čtenáře hned napadne – jak to, že se Bůh prochází po zahradě? Nemá snad Všudypřítomný jiné způsoby dopravy? A odpověď je nasnadě – prochází se proto, že byl zvyklý chodit s člověkem. A najednou jde sám. A my hned víme, že něco není v pořádku.

Kde jsi?

Dialog začíná Bůh. On je tím, kdo klade první otázku, která zazněla v lidské historii. Bůh je tedy Stvořitelem nejen vesmíru, ale i otázky. Matka všech otázek zní: „Kde jsi?“ Adam je v křoví, protože se bojí. V úvodu svého kázání jsem naznačil, že otázky se v textu vyskytnou teprve tehdy, když se v lidském příběhu objeví hřích. Avšak pozorné čtení jasně ukazuje, že právě Boží tázání je začátkem řešení problému. „Plán spasení“ se začíná uskutečňovat skrze otázky.

Při čtení tohoto rozhovoru nás logicky napadne, proč se Bůh musí ptát, je-li vševědoucí. Nejsme sami, jelikož podobně se ptají téměř všichni exegeti. Přesto mezi nimi nepanuje shoda. Polovina se přiklání k názoru, že se jedná o skutečnou otázku. Druhá část teologů ji chápe jako rétorickou. Problém takového přemýšlení je, že jakákoli Boží

vlastnost začínající předponou „vše-“, nás zahání do logických pastí. Pokud je Bůh vševědoucí, proč s ním vůbec mluvit? Proč se nás ptá? Proč bychom měli odpovídat? Může probíhat smysluplná komunikace s vševědoucí bytostí?

Nejšikovnější způsob, jak utéct z této logické pasti, je vnímat Hospodinovo tázání ve smyslu sókratovských „porodních bab“. Bůh tak otázky používá jako nástroj, kterým chce podněcovat Adamovo samostatné myšlení. Nikoli jako nástroj manipulace, nýbrž jako způsob otevírání nových obzorů a odkrývání netušeného.

Kdo ti řekl?

Druhá otázka prohlubuje první. Ptá se po příčině současného stavu. Dovolil bych si zde pisatele textu jemně poopravit. Mám za to, že lepší formulace by byla: Komu jsi naslouchal? Komu jsi uvěřil? Ta nás totiž zavádí k samému jádru Božího dotazování a k jádru celého příběhu. Kdo získal Adamovu důvěru? Komu Adam popřál sluchu? Kým se nechal vést? Hospodin ví, že někdo jiný získal to, co Bůh sám ztratil. Člověk nově důvěřuje hadovi a Bůh svými otázkami tuto skutečnost nemilosrdně odkrývá.

Kde je tvůj bratr?

Vážnost situace podtrhuje spojení mezi první otázkou: Kde jsi? a příběhem o bratrovraždě. V ní se objevuje otázka, jež svojí formulací koresponduje s 3,9. „Kde jsi?“ se během jedné generace vyvine v: „Kde je tvůj bratr?“ „Ukryl jsem se, protože jsem se bál“ se během jedné generace vyvine ve vrahovo alibistické: „Cožpak jsem strážcem svého bratra?“ Odpovědi, které dáváme na své otázky, mají důsledky pro další generaci.

Naše otázky

Jiří Beneš často upozorňuje na skutečnost, že příběh prvních lidí je formulován způsobem, který umožňuje jeho nadčasovou aplikaci. Vždyť Adam není vlastní jméno, nýbrž slovo obecné, které znamená „člověk“. Tak je Adamův příběh naším příběhem a Boží otázky jsou kladeny i nám. I nám Hospodin se vši palčivostí a obtížností klade tyto dvě otázky: Kde jsi? a Kdo ti řekl...? (Komu jsi uvěřil? Koho jsi poslechl?)

Dnes se mi zdají tyto otázky aktuálnější než jindy. Dnes se mi zdají odpovědi na ně nevystižitelnější než jindy. Vy, kdo mě znáte, víte, že jsem vcelku nadšeným uživatelem sociálních sítí. Jsem na Facebooku i na Twitteru. Instagram jsem se rozhodl přenechat mladší generaci a o Snapchat jsem se nikdy raději nezajímal. Fascinuje mě ten alternativní svět, který vznikl online a je jakýmsi stínem toho reálného. Kdo jsem tady a kdo jsem na Facebooku? Tam jsem vtipnější, chytřejší, zábavnější, ale také zmatenější. Ve světě sociálních sítí je totiž mnohem složitější rozpoznat podstatné od nepodstatného, vtip od faktu, hoax od věrohodné zprávy, konspirační teorii od skutečného zla, pravdu od lži. Žijeme v době pilátovské, kdy se jen zmateně ptáme: „Co je pravda?“

Komu máme uvěřit? Tomu, komu (čemu) věří všichni? Jen stěží odpovíme ano, jelikož dějiny nás učí, že většina se často hořce a krvavě mylila. Máme uvěřit církvi? Vždyť naše církve dostala do vínku poznání, že se církev může mylit, i když se věrně a upřímně modlí k Pánu. Mám uvěřit sobě? Svému svědomí, vnitřnímu hlasu, svému srdci? To je přece mantra dnešní kultury: „Nevěř nikomu, jen sám sobě.“ Jenže i to je ošidné. Svědomí jedince se často přizpůsobuje majoritě a Bible říká, že „Nejúskočnější ze všeho je srdce a nevyléčitelné. Kdopak je zná?“ (Jr 17,9).

Hospodinovy otázky

Do našich matoucích a zmatených životů vstupuje i dnes Hospodin a zahajuje dialog. Bůh nedává jen odpovědi, nejprve klade otázky. I nás se dnes ptá a pomáhá nám vidět jasněji, přemýšlet jasněji a stát za pravdou. Ne církevní ani politickou, ani naší vlastní. Za pravdou Boží. Jeho otázky vyjadřují klíčový Boží pohyb. Hledání. Hospodin nás hledá, protože my sami jsme ztraceni. Víra začíná vědomím vlastní ztracenosti a neschopnosti nalézt cestu ven. Směr může ukázat jedině Bůh sám.